

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kylätulilla

”Kenen sydämessä tuli palaa, hän voi toisia lämmittää”

Eeva Kröger

Kansalais- ja nuorisotyön koulutusohjelma 210 op
Marraskuu 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Eeva Kröger	Sivumäärä 46 ja 10 liitesivua
Työn nimi Kylätulilla. ”Kenen sydämessä tuli palaa, hän voi toisia lämmittää.”	
Ohjaava opettaja Jussi Ronkainen	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli toimintatutkimuksen keinoin tutkia, onko kylätoiminnalla ja sosiokulttuurisella innostamisella merkitystä kyläläisten hyvinvointia ja maaseudun elinvoimaisuutta ajatellen.</p> <p>Toiminnassa Ilomantsin Kivilahden ja Tyrjän kylissä luotiin ja kokeiltiin toimintamalli, missä eri toimijoiden kanssa yhdessä järjestettiin harvaan asutuilla alueilla mielekästä toimintaa ja sitä kautta tuettiin kylän / kylien säilymistä elävänä.</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja yhteisöllinen: tavoite oli nostattaa yhteisöllisyyttä kylissä.</p> <p>Kaikki interventiot, mitä työhön sisältyy, tehtiin yhdessä kyläläisten kanssa. Yhteisöllisyys oli siis myös työn ja aineiston keräämisen tekotapa.</p>	
Asiasanat yhteisöllisyys, sosiokulttuurinen innostaminen, kylätoiminta, verkostoituminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

The Degree Programme in Civic Activities and
Youth Work

ABSTRACT

Author Eeva Kröger	Number of Pages 46 and 10 attachments
Title At the village campfire. "Whose heart fire burns, he can warm each other"	
Supervisor Jussi Ronkainen	
Abstract <p>The aim of my thesis was to test with action research if village activities and sociocultural animation have meaning in the villagers' welfare and rural vitality.</p> <p>Through the activities in Ilomantsi, Kivilahti and Tyrjä villages a model was created and tested, where different actors are working together and organize action in sparsely populated area. The aim of activities was to support villages to stay lively.</p> <p>My thesis is functional and community based. The aim was to raise communality.</p> <p>All interventions were made together with the villagers. Community was also the operation mode of collecting material.</p>	
Keywords communality, sociocultural animation, village activities, networking	

SISÄLLYS

1 MAANTIELLE	6
2 TOIMINTATUTKIMUS KARTTANA KYLÄTOIMINTAAN	7
3 YMPÄRISTÖN MAAMERKKEJÄ	9
3.1 Ikärakenteen muutos ja asumisen haasteet	9
3.2 Hankkeet palvelurakennemuutoksen välineinä	11
3.3 Maaseudun tulevaisuus	12
3.4 Kylätoiminta työvälineenä	16
4 KESKEISET TIENVIITAT	19
4.1 Yhteisöllisyys	19
4.2 Sosiaalinen pääoma	22
4.3 Sosiokulttuurinen innostaminen	23
5 KYLÄYHTEISÖ KEHITTÄMISEN MAANTIELLÄ	25
5.1 Kivilahti - lähtöruutu	25
5.2 Prosessin kulku - matkareitti	27
5.3 Kyläilta - lähtökatsastus	28
5.4 Terveysiltapäivä – huoltoa matkalla	29
5.5 Pääsiäistapahtuma – ympäri valkean huolia vailla	31
5.6 Toripäivä – tosi toimintaa varikolla	32
5.7 Syysiltapäivä – muisteluja taukopaikalla ja uusia suunnitelmia	34
5.8 Hoitokoti yhteisössä – pysyvä huoltoasema	35
6 MATKAMUISTOJA	36
6.1 Osallistujien ja toimijoiden palaute	37
6.2 Ideakilpailu	39
7 PÄÄTEPISTEESSÄ	40
LÄHTEET	44
LIITTEET	47

1 MAANTIELLE

Opinnäytetyö lähti liikkeelle Vanhus - Kaste hankkeen projektipäällikön aloitteesta: asumisen uusia ratkaisuja pitää kehittää, että maaseutu pysyy asutettuna ja jokaisella on mahdollisuus elää kodissaan mielekkäästi ja turvallisesti. Työ on elänyt matkan varrella, kyse on ollut prosessista. Opinnäytetyön painopisteenä on kylätoiminta ja kylän yhteisöllisyys.

Suomalainen yhteiskunta elää niissä tarinoissa, joita siitä kerrotaan (Jokinen & Saaristo, 2002, 12). Tämä työ on yksi tarina.

”Yksi tuli sieltä ja
toinen tuli täältä,
idästä, lännestä, pohjan päältä.
Yksi tuli hevosin ja
välkkyvin valjain,
toinen tuli kävellen ja
kynärpäin paljain.
Eri oli matka ja eri oli määrä,
kellä oli oikea, kellä oli väärä.

1. Kuva: Pääsiäiskokko Kivilahdessa 2010

Maantien varteen me yhdyimme yössä;
siinä oli toiset jo tulen teon työssä.
Kohta me istuimme veljien lailla
ympäri valkean, huolia vailla.”
(Eino Leino: Maantiellä. Yökehrääjä, 1897)

Runossa on kiteytettynä idea ja toimintamalli tälle työlle. Toimintatutkimusta on kuvattu yhteisenä matkana. Kuljimme kyläläisten kanssa yhdessä vuoden ajan. Matka on kuvattu tässä työssä, prosessi on myös työn lopputulos.

Työn tavoitteena oli toimintatutkimuksen keinoin tutkia, voiko sosiokulttuurisella innostamisella tuoda elävyyttä kylien toimintaan?

Onko kylätoiminnalla merkitystä kyläläisten hyvinvointia ja maaseudun elinvoimaisuutta ajatellen?

Toiminnassa luotiin ja kokeiltiin toimintamallia, missä eri toimijoiden kanssa yhdessä järjestetään harvaan asutuilla alueilla mielekästä toimintaa ja sitä kautta tuetaan kylän / kylien säilymistä elävänä.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja yhteisöllinen: tavoite oli nostattaa yhteisöllisyyttä Kivilahden kylässä. Kaikki toimenpiteet, mitä työhön sisältyy, on suunniteltu ja tehty yhdessä kyläläisten kanssa. Yhteisöllisyys on siis myös työn ja aineiston keräämisen tekotapa. Toimintatutkimus on tässä työssä kyläläisiä arvostavaa ja tavoite oli yhdessä heidän kanssaan kehittää paikallista kylätoimintaa.

2 TOIMINTATUTKIMUS KARTTANA KYLÄTOIMINTAAN

Toimintatutkimus voidaan määritellä lähestymistavaksi, jossa tutkija osallistuu kiinteästi tutkimuksen kohteena olevan yhteisön elämään. Tutkija pyrkii yhteisön jäsenten kanssa ratkaisemaan ongelmia tutkimalla pulmakohtien ilmenemistä, syntyä ja kehittymistä. Tiedon perusteella ja kehitettyjen ratkaisujen pohjalta tutkija pyrkii asetettuihin päämääriin yhteistyössä mukanaolevien kanssa. Toimintatutkimuksessa teoria rakennetaan käytännön kanssa vuorovaikutuksessa. (Lakkala 2008, 43).

Toimintatutkimus ilmaisee siirtymää maailman kuvaamisesta sen muuttamiseen (Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999, 13). Toimintatutkimus on prosessi, joka tähtää asioiden muuttamiseen ja kehittämiseen entistä paremmaksi. Toiminnan kehittäminen ei pääty koskaan, se on jatkuva prosessi. Toimintatutkimuksen tulos ei ole joku tietty, entistä parempi toimintatapa, vaan uudella tavalla ymmärretty prosessi. Toimintatutkimuksessa pyritään katsomaan toimintaa uudesta näkökulmasta. Toimintatutkimus on reflektiivinen prosessi, jossa suunnittelun, toiminnan, havainnoinnin ja reflektoinnin vaiheet seuraavat toisiaan spiraalin tavoin. (mt., 18). Toimintatutkimuksen luotettavuutta ei voida määritellä perinteisin menetelmin, vaan siihen on löydet-

tävä uudenlaisia lähestymistapoja. Toimintatutkimuksen luotettavuustarkastelu perustuu lähinnä toimijoiden yhteisten neuvottelujen tulokseen. (mt., 19).

Toimintatutkimuksessa sekä tutkitaan että yritetään muuttaa vallitsevia käytäntöjä. Tutkimuksen avulla etsitään ratkaisuja ongelmiin - olivat ne sitten teknisiä, yhteiskunnallisia, sosiaalisia, eettisiä tai ammatillisia. Ihmisten elämään kytkeytyvässä toimintatutkimuksessa on kyse tavasta lähestyä tutkimuskohdetta eikä niinkään määrätystä tutkimusmenetelmästä. (mt., 14). Toimintatutkimus on itselleni läheinen tapa tehdä työtä ja kehittää omaa osaamistaan.

Sari Hammar - Suutarin väitöstutkimuksessa 2009 selvitetään käsitettä etnografinen toimintatutkimus. Siinä tärkeänä tekijänä on tutkimuskohteena olevan yhteisön ymmärtäminen ja siihen liittyvien sosiaalisten suhteiden ja ilmiöiden kuvaaminen, päämääränä on jonkin tietyn yhteisön toiminnan tarkasteleminen ja kehittäminen. Etnografisen lähestymistavan tavoitteena on ymmärtää ihmisten toimintaa ja siihen liittyviä sosiaalisia merkityksiä tietyssä ympäristössä, tutkija toimii välittäjänä tutkimuksen kohteen ja tutkimustulosten välillä. Lähestymistavan vahvuutena on tuoda esille tietoa siitä, mitä ihmiset tekevät jokapäiväisessä elämässään (mahdollisuus kuulla ”tavallisten ihmisten” tarinoita ”tavallisesta arjestaan”). Näin syntyy kuvaus, joka ottaa huomioon ihmisten sosiaalisen toiminnan sisältämän monimuotoisuuden. Etnografian keinoin on mahdollista antaa ääni myös niille, joilta se jätetään usein kuulematta. (Hammar - Suutari 2009).

Etnografinen toimintatutkimus on enemmän kuin osiensa summa. Etnografia tarjoaa keinoja päästä sisälle tutkittavaan yhteisöön, jolloin voidaan oppia ymmärtämään sen sisällä olevia sosiaalisia suhteita ja merkitysjärjestelmiä. Toimintatutkimuksen välinein perehdytään puolestaan yhteisön toimintaan ja niihin liittyviin kehittämistarpeisiin. Tutkimuksessa mukana olevien oletetaan hyötyvän osallisuudestaan, ja he osallistuvat aktiivisesti paitsi tutkimuksen suunnan ja tavoitteiden määrittelyyn, myös johtopäätösten ja tulkintojen tekoon. Etnografinen toimintatutkimus on luonteeltaan osallistavaa ja tavoitteena on, että kaikki tutkimukseen osallistuneet (niin tutkija kuin tutkimuksen kohteena olevan yhteisön jäsen) myös oppivat toisiltaan tutkimusprosessin aikana. Lähtöajatuksena on, että osallistujien kokemukset ja toiminta tuottavat tutki-

muksen kannalta yhtä arvokasta tietoa kuin niin kutsutut muodollisemmatkin tutkimusmenetelmät. (Hammar-Suutari 2009).

Itse opin tätä työtä tehdessäni eniten kyläläisiltä. Heidän arkielämänsä tuli tutummaksi. Eri toimijoiden yhteistyö oli myös hyödyllistä ja mielenkiintoista uuden oppimisen kannalta. Kaikki saivat olla mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja myös arvioimassa yhteistä toimintaa.

3 YMPÄRISTÖN MAAMERKKEJÄ

Suomi on Euroopan unionin harvaan asutuin ja maaseutumaisin maa. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että niin valtio, maakunnat, kunnat ja kylät, kaikki yhdessä, osallistuvat maaseutupolitiikan toteuttamiseen. (Suomen Kuntaliitto 2009).

Ikääntyneiden hyvinvointi, asuminen ja palvelutarpeet ovat nousseet keskeiseksi teemaksi 2000-luvun alun yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa. Eri hankkeiden avulla pyritään löytämään uusia ratkaisuja palvelutarpeista selviämiseksi.

3.1 Ikärakenteen muutos ja asumisen haasteet

Suomen väestö tunnetusti ikääntyy voimakkaasti lähivuosikymmeninä. Ikärakenteen muutos on suuri rakenteellinen haaste yhteiskuntien sopeutumiselle tulevaisuudessa. Suuret ikäluokat alkavat eläköityä mittavammin muutaman vuoden kuluessa, ja perässä tulevat nuoremmat ikäluokat ovat selvästi pienempiä. Väestörakenteen muuttuessa ikääntyneen väestön määrä kasvaa (liite 1). Nykyinen palvelurakenne ei riitä kattamaan väestön ikääntymisen myötä kasvavaa palvelutarvetta. Palvelurakenteiden suunnittelussa on huomioitu tarve lisätä ja tehostaa ikäihmisten toimintakykyä edistäviä palveluita. Tämän tarpeen määrälliseen ja monipuoliseen toteuttamiseen tarvitaan uusia toimijoita ja uusia toimintamalleja. On selvää, että ikärakenteen muutoksesta seuraa tuntuvia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Huoltosuhde muuttuu. Ikään-

tymiseen liittyvät erilaiset sairaudet ja terveyspalveluiden kysyntä, sitä enemmän mitä pidemmälle edenneestä elämänkaaresta on kyse. Se on kehityshaaste koko yhteiskunnalle, alueille ja paikallistasoille. Toisaalta ikärakenteen muutos myös tarjoaa monia uusia mahdollisuuksia hyvinvointiklusterin taloudellisille aloille. Sosiaali- ja terveyspalvelut, henkilökohtaiset palvelut, virkistyspalvelut, kuten kylpylät ja matkailu, kuuluvat tulevaisuudessa hyvinvointiklusterin vahvoihin kasvualoihin. (Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto 2005).

Kolmas ikäkausi on yksi käsite, jonka avulla etsitään uutta näkökulmaa keskusteluun vanhuudesta. Käsitteet eivät sinänsä ole tärkeitä vaan niiden sisällöt. Kolmas ikäkausi on vapaan ajan kausi. ”Vanhukset” eivät ole ongelma vaan ihmisiä, jotka ovat eläneet enemmän vuosia. Heitä ei saisi kohdella sorrettuna. Heillä voi olla fyysisiä rajoituksia, mutta silti he voivat olla voimavara ja heillä voisi olla tärkeä rooli yhteisöissä. Asenteet vanhenemista kohtaan pitäisi saada myönteisemmiksi. Vanhaa ihmistä ei pitäisi nähdä vanhuksena vaan persoonana, joka hän on aina ollut. (Kurki, 2002, 135).

Käsitys innostuksen, mielenkiinnon ja sitoutumisen puutteesta osana vanhenemisen prosessia on väärä. On selvästi osoitettu, että aktiivisuus, osallistuminen sosiaaliseen toimintaan ja sosiaalisten suhteiden vilkkaus ja palkitsevuus estävät vanhene- mista. Vanhenemista tapahtuu, mutta se ei ole sairaus eikä sen tarvitse rajoittaa. (mt., 136).

Personalistisesta perspektiivistä myös vanhojen ihmisten elämässä on kaksi perustarvetta. Toinen on yksilön persoonan kehittyminen ja toinen yhteisöllisyyden jakaminen toisten yhtä ainutlaatuisten persoonien kanssa. Myös ikäihmisten kanssa tehtävän sosiaalipedagogisen työn tärkein asia on osallistumisen lisääminen. Luodaan kommunikaation verkostoja ihmisten välille ja käytetään erilaisia innostamisen menetelmiä. Toimintojen pitää olla joustavia ja herkkiä erilaisille tarpeille. Yleisenä tavoitteena pitää olla aina persoonallisen kehittymisen, luovuuden ja vapauden tukeminen, jotta jokainen voi toteuttaa omaa yksilöllistä elämäntutsumustaan. (mt., 137).

3.2 Hankkeet palvelurakennemuutoksen välineinä

Vanhusten asumisen uudet ratkaisut ja asumisen varhainen tuki -hanke (1.11.2008 - 31.10.2010) on ollut yksi hanke, jonka kanssa olen tehnyt yhteistyötä. Hankkeen tavoitteena on tukea alueen kuntia vanhuspalvelujen rakennemuutoksessa kohti ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen mukaista kehitystavoitetta, jonka mukaan vuoteen 2012 mennessä enintään 3 % 75 vuotta täyttäneistä on pitkäaikaisessa laitoshoidossa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi hankkeen aikana kunnissa edistetään asumisen ”välimuotoisia” ratkaisuja, joiden avulla kunnat voivat vähentää kalliita laitospaikkoja. Lisäksi kunnissa vahvistetaan ikäihmisten kotona asumisen varhaista tukea kotihoidon palvelukäytäntöjen, ennakkoivien kotikäyntien ja varhaisen puuttumisen menetelmien avulla, kehittämällä avustaja- ja tukihenkilötoimintaa mm. yhteistyössä järjestöjen kanssa, ottamalla käyttöön ja levittämällä käyttäjälähtöisiä, testattuja, itsenäisen suoriutumisen ja hyvinvointiteknologian ratkaisuja vanhuksille sekä vahvistamalla henkilöstön gerontologista osaamista teema- ja koulutuspäivillä. Hankkeessa luodaan vakiintunut yhteistyörakenne kuntien tueksi vanhuspalvelujen kehittämiseen Itä- ja Keski-Suomessa tiivistämällä yhteistyötä mm. koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden ja järjestöjen kanssa sekä järjestämällä hyvien käytäntöjen vaihtoa ja oppimista eri alueiden välillä. (Joensuun kaupunki).

Sisäministeriön alainen HARVA – hanke pyrkii Pohjois-Karjalassa lisäämään harvaan asuttujen alueiden turvallisuutta lisäämällä yhteistyötä viranomaistahojen välillä. Välimatkat alueella ovat pitkät, joten hätätilanteessa on tärkeää, että apu tulee mahdollisimman läheltä. Pelastuslaitokset, poliisi ja rajaviranomaiset tehostavat hankkeen aikana yhteistyötään ja kouluttautuvat toimintaan. Turvallisuus on tunne, jota voidaan rakentaa yhdessä eri viranomaistahojen, harvaan asuttujen alueiden ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken. Varautuminen ennalta turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttaviin riskitekijöihin on viisautta. Tämä korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Hankkeeseen liittyy luonnollisena osana myös alueen asukkaiden valmiuksien ja turvallisuuden lisääminen. Sisäministerin mukaan jatkossa tulee ottaa käyttöön uusia palvelumuotoja, esimerkiksi liikkuvia palvelupisteitä ja erilaisia verkkopalveluja. Lisäksi on selvitettävä muuta uuden tekniikan hyväksikäyttöä sekä mahdollisuuksia syventää yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa (liite 2).

Tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäiseminen, niihin varautuminen on pitki- en etäisyyksien päässä elintärkeää. Omaa terveyttään ja toimintakykyään voi myös hoitaa ja ennaltaehkäistä sairastumista. On hyvä osata toimia oikein hätätilanteissa. Jokaisen on hyvä osata avun hälytys, perusensiapu, peruselvytys sekä myös al- kusammutus. Tähän tarvitaan koulutusta ja neuvontaa. Kylän säilyminen vireänä on monen tekijän summa, yhteisöllisyys ja turvallisuus ovat tärkeitä tekijöitä siinä.

3.3 Maaseudun tulevaisuus

”Paikkaan liittyvä identiteetti on vahva tunnekysymys, joka koskee syvimpiä arvo- jamme, vapautta ja itsenäisyyttä. Paikkaan samaistutaan, siitä ollaan ylpeitä ja sen puolesta ollaan valmiita toimimaan.” (Suomen kylätoiminta ry 2008).

Maaseutupolitiikka on politiikan ala, joka ulottautuu useille hallinnollisille sektoreille. Uudenlaisten hoivapalveluiden kehittäminen, palvelupisteen perustaminen kylälle, kesäasukkaiden huomioiminen päätöksenteossa, yrittämisen edellytysten parantami- nen ja nuorten vapaa-ajan mahdollisuuksien lisääminen ovat kaikki esimerkkejä laa- jasta maaseutupoliittisesta toiminnasta. Toiminnan tavoitteena on elinvoimainen ja ikärakenteeltaan monipuolinen maaseutu, jossa on hyvä asua, elää ja yrittää. Maa- seutu voidaan nähdä menestystekijänä ja yhteisöllisyys voimavarana. (Suomen Kun- taliitto 2009).

Yhteisön sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteisön jäsenten, kuten ihmisten ja yritysten välistä kykyä toimia keskenään ja luottaa toisiinsa. Vahvaa sosiaalista pääomaa on pidetty yhtenä syynä alueiden taloudelliseen menestykseen. Sosiaaliset verkostot ja niihin kytkeytyvän luottamuksen nähdään edistävän yksilön hyvinvointia ja talouden toimintaa. Muuttoliikkeellä on arvioitu olevan vaikutusta sosiaaliseen pääomaan niin, että voimakas muuttoliike heikentää sosiaalista pääomaa. On arvioitu, että menesty- vässä kylässä on aktiivista ja monipuolista kylän sisäistä vuorovaikutusta ja kyläläis- ten keskinäinen luottamus on kunnossa. Kulttuurilla on tärkeä sosiaalinen merkitys paikkakunnan identiteetille. Se vahvistaa osallisuutta ja sosiaalista pääomaa ja ra- kentaa yhteisöllisyyttä. (Suomen Kuntaliitto 2009).

Kunnat ja kolmas sektori voivat yhteistyössä kehittää uusien asuinalueiden yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä kannattaa tukea myös siellä, missä ihmisten yhteisöllisyys on koetuksella esimerkiksi väen vähenemisen takia. Aktiivinen järjestötoiminta on toimivan kuntayhteisön merkki. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen myötä suurten ja keskikokoisten kaupunkien maaseutualueet kasvavat. Kuntaliitoksien toteutuessa kuntien väkiluku nousee, mutta maaseutumaisuus säilyy ja usein maaseudun elinvoimaisena pitäminen muuttuu haasteellisemmaksi. Kaupungin ja maaseudun välinen vuorovaikutus tulee olemaan tulevaisuudessa yhä enemmän myös yksittäisen kunnan sisällä tapahtuvaa vuorovaikutusta. Maaseudun aineettomat ja aineelliset resurssit eivät ole vain maaseudulla elävien ihmisten hyödynnettävissä vaan niistä nauttivat myös kaupunkilaiset esimerkiksi vapaa-ajan asumisen, matkailun ja jokamiehenoikeuksien muodossa. Maaseutu voi toimia koko yhteiskunnan voimavarana niin osana kuntaa, kaupunkia kuin koko Suomea. Tärkeää on ymmärtää, miten eri alueiden vahvuudet saadaan palvelemaan koko yhteiskuntaa ja sen kilpailukykyä. (Suomen Kuntaliitto 2009).

Marttaliiton toiminnanjohtaja Marianne Heikkilä on todennut marttafilosofiassa viehättävän kestävien arvojen ja yhteisöllisyyden. Marttojen toiminta sanoittaa Heikkilän mukaan sitä kaipuuta, joka meissä elää. Jokainen haluaa saada ja antaa, yhdessä ja yksilöinä, erilaisuutta kunnioittaen ja mielekkäitä asioita yhdessä tehden. Tekoja ja sanoja. Heikkilä ei usko, että on olemassa vain auttajia ja autettavia, on pelkästään ihmisiä, jotka tarvitsevat toisia ihmisiä elämänsä loppuun asti. Marttayhdistys voi olla kuin nykyaikainen kaivo, jonka luo kaikki kokoontuvat jakamaan tietoja, taitoja ja kuumia. (Heikkilä 2010).

Ajatus kyläyhteisöstä, kaivolla tai kylätulilla kohtaamisesta on inspiroiva. Jokaisessa kylässä on yleensä joku kokoontumispaikka, johon toimintaa ja tapaamisia voi järjestää.

Yhteisöllisyyden merkitys kaikkeen kehitykseen kuuluvana ehtona ymmärretään laajalti. Kylätoiminnan mielletään olevan osa paikallistoimintaa – globalisaation välttämättömästä toista poolia, lokalisaatiota. Paikallistoiminnan vahvuus on, että se kohdistuu kaikkiin kylän tai alueen asukkaisiin riippumatta ammatista ja elinkeinosta, sukupuol-

lesta, maanomistuksesta, iästä tai poliittisesta katsantokannasta. Paikallistoiminnan periaate on: ”Ajattele maailmanlaajuisesti, toimi paikallisesti”. (Suomen kylätoiminta ry 2008).

Kylätoiminta on ennen muuta kansalaistoimintaa, mutta se on myös kylissä tapahtuvaa liike- ja elinkeinotoimintaa. Tavoitteena on, että kylät organisoituvat kyläyhdistyksiksi tai osuuskunniksi, jolloin ne voivat toimia tarvittaessa työnantajina sekä toteuttaa hankkeita ja harjoittaa taloudellista toimintaa. Kunnat ja valtio näkevät kylät ja kaupunginosat pienimpinä alueellisina toimintayksikköinä ja kumppaneina. Maaseudun paikallinen kehittäminen on yhteiskunnallisilta mittasuhteiltaan jo sen kokoluokan asia, että se ansaitsee nykyistä ajantasaisemman ja realistisemman poliittisen asemoitumisen ja kohtelun. Paikallinen kehittämistyö on vastuullista kansalaistoimintaa yhteistyössä julkisen vallan kanssa. (Suomen kylätoiminta ry 2008).

Elämme yhteisöjen ja paikallisen identiteetin aikaa. Yhteisöt ovat turvapaikkoja globalisaation, markkinavoimien ja ulkopuolisten vaikutteiden vyöryn keskellä. Paikallinen on tuttua ja ymmärrettävää. Paikallisuus nousee esiin myös ihmisten elämäntapavalintana. Hyvinvoinnissa ja ongelmien ratkaisuisa korostetaan yhä enemmän julkisen vastuun sijasta yksilön vastuuta. Kolmannen sektorin toimijoita pyydetään apuun monien palveluaukkojen täyttäjäksi. Ihmiset pyrkivät antamaan merkityksiä ympäröivälle maailmalle ja tulkitsemaan sitä omien kokemustensa kautta. Maisemat, alueet ja paikat ovat inhimillisessä elämässä merkitseväksi koettuja ympäristöjä. (Suomen kylätoiminta ry 2008).

Kunta- ja palvelurakennemuutostuksien yhteydessä monet välttämättömät palvelut siirtyvät suurempiin keskuksiin, mikä hankaloittaa asumista harvaan asutuilla aluilla. Eri-tyyppisen hankalaa kehitys on ikäihmisille. Kun kiinteiden palvelupisteiden verkosto harvenee, on lisättävä liikkuvia palveluja. Palvelutarjontaan pitää jatkossa liittää säännöllisesti asiakkaiden luokse kyliin tulevat palvelut, osa terveyden- ja hyvinvointipalveluista, viranomaispalveluista. (Suomen kylätoiminta ry 2008).

Vaikka internet on supistanut maailmaa ja samalla fyysiset raja-aidat ovat menettäneet merkitystään, paikallisuus on ollut viime vuosina yleinen suuntaus maailmalla. Globalisaation myötä isot asiat ovat muuttuneet tavallisen ihmisen kannalta liiankin

isoiksi. Tällaisessa tilanteessa oman elinympäristön asiat korostuvat. Ihmiset ovat yleensä kiinnostuneita siitä, mitä heidän lähipiirissään tapahtuu. Paikallislehdestä on mukava lukea, mitä tutuille kuuluu, mitä kylällä tapahtuu ja mitä tapahtumia on tarjolla. Paikallislehti voi antaa ilmiöille kasvot. (Vähä 2010).

Sanomalehti Karjalainen julkaisi 11.10 tilaston maakuntien kuolleisuuseroista. Lehden pääkirjoituksessa 12.10 asiaa kommentoitiin, ja aluepolitiikan periaatteeksi vaa-dittiin terveyden tasa-arvoa. Vaikka Suomea on pidetty hyvinvointipalveluiden mallimaana, alueelliset erot terveydessä ja jopa kuolleisuudessa ovat yhä suuret. Eri maakuntien asukkaiden eliniänodotteessa on jopa useiden vuosien ero. Geeniperimä vaikuttaa Itä-Suomen sydänkuolleisuuteen. Kuitenkin myös sosiaaliryhmien väliset terveyserot vaikuttavat eliniänodotteeseen. Monet maaseutualueet ovat taloudellisissa ongelmassa. Työttömyys ajaa paremmin koulutetut ja muuttohaluiset kasvukeskuksiin. Tämä vinouttaa maaseudun koulutus- ja ikärakennetta. Jäljelle jäävästä väestöstä suurin osa on ikääntyneitä tai matalasti koulutettuja. Heikoissa talousoloissa nämä ihmiset oireilevat paljon. (Koivumaa 2010).

Heikon hyvinvoinnin kierrettä pahentaa tällä hetkellä se, että niukkoja verotuloja saavien kuntien on pakko vähentää terveys- ja hyvinvointipalveluja. Tämä vaikuttaa puolestaan asukkaiden terveydentilaan, koska hoito on heikompaa ja se aloitetaan usein liian myöhään. Aluepoliittiset päätökset vaikuttavat merkittävästi maakuntien taloustilanteeseen ja sen seurauksena asukkaiden terveydentilaan ja jopa elinikään. Aluepolitiikassa on tärkeä tuntee vastuullisuutta. (Koivumaa 2010). Kolmas sektori ja asukkaat itse yhdessä eri toimijoiden kanssa voivat mielestäni olla rakentamassa hyvinvointia kylille.

Turistit ovat tutkimusmatkailijoiden jälkeläisiä. Turismi on vuosien varrella muuttunut melkoisesti, muutos kuvastaa yhteiskunnan muutosta. Aikaisemmin oli harvinaista lähteä ulkomaanmatkalle, sitten siitä tuli kansanhuvia ja nykyisin ekologisuus taas vaikuttaa matkustuspäätöksiin voimakkaasti. Ryhmämatkojen sijaan suositaan nykyisin yksityisempää reppumatkailua, mutta toisaalta myös aatteen vuoksi voidaan matkustaa. Lähdetään kehitysaputyöhön vapaaehtoisena tai mennään ympäristöaktiivina puhdistamaan saastuneita alueita. Yhteisöllisyys on vaihtunut massaturismista tai vodkaturismista elämäntapavalintojen suuntaan. (Veijola 2005, 93). Nykyisin mat-

kailulta haetaan ekologisuutta, hiljaisuutta ja hidastamista – niitä löytyy harvaan asutulta maaseudulta. Matkailu tuo lisää elinmahdollisuuksia kylille.

Vastareaktionä jatkuvaan nopeaan teknologiseen, taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen muutokseen, globalisaatioon ja vallalla oleviin menestymisen malleihin etsitään ihmisenmittaisia ratkaisuja korostamalla paikallisuutta. Sama ihminen, joka viettää tehokkaan, globaalin ja huipputeknologisen työpäivän urbaanissa ympäristössä, saattaa viettää yksityiselämänsä ja vapaa-aikaansa pienessä kyläyhteisössä. (Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto 2005).

Kyläyhteisön ja vapaa-ajan rationaliteetti, asenteet ja ajattelutavat poikkeavat työelämän vastaavasta: ”Meidän lentopallojoukkue ei ole maailman, ei edes maan, paras, mutta se on oma.” Kylätapahtumat, paikallinen päätöksenteko käräjäkivillä kylänuotion ympärillä ilman teknologisia laitteita ja yhdessäolo ovat tärkeitä. Pohjois-Karjalan maakuntaliiton visio on, että maakunta on kulttuurisesti omaleimainen ja identiteetiltään vahva maakunta, jossa kannattaa asua, opiskella, työskennellä ja yrittää. Hyvin toimivat työmarkkinat, monialainen koulutustarjonta, laadukkaat palvelut, viihtyisä elämisen ympäristö ja elinvoimainen maaseutu takaavat maakunnan osavien, ammattitaitoisten ja yrittävien ihmisten hyvinvoinnin ja elämän laadun. Maakunnan elinkeinorakenne on monipuolinen ja nykyaikainen ja yritykset kasvavia ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä.

Osaamisen kehittämistä ja elinkeinojen kasvua tukeva toimintaympäristö, toimijoiden monipuolinen verkottuminen ja laaja-alainen yhteistyö yli rajojen luovat edellytykset vetovoimaisuudelle ja menestymiselle. Maakunnan kehittäminen toteutetaan taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. (Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto 2005).

3.4 Kylätoiminta työvälineenä

Kylätoiminta ja kylätoimikunnat, aktiivisesti toimivat ihmiset vastaavat nykyisin paljon kylän aktiivisuudesta. Muut tulevat mukaan, jos toiminta on mielekästä. Toimijat, tu-

lentekijät väsyvät vastuuseen ja arvosteluun, mitä myös esiintyy kaikissa yhteisöissä. Tarvitaan vastuun jakamista, ulkopuolisia innostajia.

Kylätoiminta on kansalaistoimintaa. Kansalaistoiminta on ihmisen aktiivista toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien ja yhteiseksi hyväksi. Kansalaistoiminta perustuu siihen, että ihmisellä on halu osallistua ja toimia. Suomalainen kansalaistoiminta koskettaa periaatteessa kaikkia elämän eri aloja. Toiminta on kansalaisten omaehtoista toimintaa, jonka avulla voidaan kanavoida ihmisten toiminnan halua, tuottaa ihmisten itsensä haluamia ja järjestämiä toimintoja. Kansalaistoiminta täydentää osin julkista palveluntarjontaa. (Harju 2003, 10–12).

Kansalaistoiminta voi yhä edelleen hyvin Suomessa. Järjestöihin ja yhteiskunnallisiin liikkeisiin kohdistuva tutkimus osoittaa, että poliittis-ideologisten yhdistysten merkitys on vähentynyt ja harrastuksiin keskittyvät yhdistykset ovat voimistuneet. (Hautamäki, 2005, 57). Kansalaisyhteiskunta on koko yhteiskuntaelämän perusta. Se on aidon, ihmistä lähellä olevan politiikan tyyssija. Kansalaisyhteiskunnassa toimiminen on hyvän elämän ainesosa. Minusta on hieno ajatus, että kansalaisyhteiskunta on eräänlainen näyttämö, jolla ihminen erottautuu omaksi persoonakseen. Ihmisten erilaisuus on rikkautta. (mt., 59).

Kansalaistoiminnan ihanteeseen kuuluu paikallislähtöisyys, ruohonjuuritason toiminta ja horisontaalinen työskentelytapa. Toiminta on mahdollista ihmisten vapaaehtoisuuden takia. Kansalaistoiminta on Suomessa hyvin riippumatonta, koska lainsäädäntö turvaa kansalaistoimijoille suuren toimintavapauden ja julkinen rahoitus on vähäistä. Kansalaistoiminta on ns yleishyödyllistä ja voittoa tavoittelematonta toimintaa. (Harju 2003, 13).

Kansalaistoiminnan kolme ominaispiirrettä ovat Harjun mukaan, että ihminen käyttää omaa työpanostaan, toiminta suuntautuu itsestä poispäin ja sitä leimaa yhdessä toimiminen. Kansalaistoiminta edellyttää organisointia ja useamman henkilön työpanosta. Se tapahtuu yhteiseksi hyväksi. Kansalaistoiminta liittyy kolmannen sektorin kenttään. Kolmannelle sektorille tyypillistä on jo mainittu yleishyödyllisyys, eettisyys, voittoa tavoittelemattomuus, riippumattomuus, yhteisöllisyys, solidaarisuus, yksilölli-

nen valinnanvapaus, joustavuus ja vapaaehtoisuus. Nämä ominaispiirteet ovat siis myös kansalaistoiminnan piirteitä. (mt., 15).

Järjestötyöntekijänä kansalaistoiminnan motiivit kiinnostavat minua erittäin paljon. Uskon vahvasti yhteisöllisyyteen ja sen merkitykseen terveyden edistäjänä ja elämään merkitystä tuovana tekijänä. Kansalaistoiminta on vapaaehtoistyötä, siihen ei ketään voi pakottaa. Tarvitaan siis halua osallistua ja toimia. Mikä ihmisiä sitten motivoi kansalaistoimintaan?

Motivaatiotekijöitä on useita, erilaisia ja monimuotoisia, niitä ei voi laittaa tärkeysjärjestykseen. Yeungin (nyk Pessi) 2002 tekemän tutkimuksen mukaan suomalaisten motiivit kansalaistoimintaan ilmenevät siten, että halu auttaa muita on suurin tekijä. Muita motiiveja olivat halu käyttää vapaa-aikaa johonkin hyödylliseen toimintaan sekä tarve säännölliseen päiväohjelmaan. Auttamishalu korostui etenkin naisten motiiveissa, samoin halu oppia uusia asioita ja tutustua uusiin ihmisiin. Miesten motiiveja olivat halu käyttää vapaa-aika hyödyllisesti ja kansalaisvelvollisuuden tunne. Ystävien ja tuttavien vaikutus näkyi miesten toiminnassa. Maaseudulla korostui nimenomaan velvollisuuden tunne, kaupunkiympäristössä yleinen auttamisenhalu. (Pessi 2010,141).

Motivaatioperustan säilyminen edellyttää hyvää toiminnan suunnittelua ja organisointia (johtaminen), mahdollisuutta oppia uusia asioita (koulutus), kiittämistä ja kannustamista (palkitseminen) ja riittävästi miellyttävää yhdessäoloa (ilo). Kansalaistoiminnassa mukana olemisen pitäisi olla innostavaa, elämyksiä ja mielihyvää tuottavaa. Sen pitäisi tarjota uuden oppimisen paikkoja, ihmissuhteita, mielekkyyttä elämään, vastapainoa työlle ja vaihtoehdon yksinäisyyteen. (Harju 2003, 39–42).

Kansalaistoiminnan määrätietoisen kehittämisen avulla olisi mahdollista lisätä toiminnan yhteiskunnallista painoarvoa suhteessa julkiseen ja yksityiseen sektoriin. Omasa työssäni koen iloa siitä, että pienellä toiminta-alueella yhteistyö muiden sektoreiden (julkinen terveydenhuolto, palo- ja pelastustoimi, oppilaitokset, ammattikorkeakoulu), toisten järjestöjen ja eri hankkeiden välillä on melko sujuvaa. Henkilökohtainen verkosto ja verkostoituminen tuottavat aina lisäarvoa. Opiskelijoiden työelämä-

oppiminen tuo jatkuvasti itselle virikkeitä, haasteita mutta myös sitä kaivattua lisä-resurssia toimintaan.

4 KESKEISET TIENVIITAT

Olen ollut töissä järjestössä vuodesta 2002 ja yhteisöllisyys on perusta työnteolle. Sosiaalinen pääoma on ihmisten välisen toiminnan kautta luotavissa oleva voimavara, jota voidaan käyttää yhteiseksi hyväksi (Hyryläinen & Rannikko 2002, 175).

Yhteisöllisyyden lisäksi tienviittana opinnäytetyössäni on sosiokulttuurinen innostaminen.

4.1 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyydelle on useita määritelmiä, mutta mikään niistä ei tunnu kattavan yhteisöllisyyden eri muotojen rikkautta (Tuomi 2005, 158).

Brasilialainen Paulo Freire (1921–1997) on tunnetuimpia aidon yhteisön ja yhteisöllisten suhteiden teorioiden kehittäjiä sosiaalipedagogisessa keskustelussa. Hän oli ajattelija, joka sitoutui itse elämään. Hänen ajatuksensa eivät ole irrallisia pohdintoja, vaan ne koskettavat ihmisen koko olemassaoloa. (Kurki 2002, 54) Freiren ajatusten perusteema kaikessa oli, että jokaisella ihmisellä on inhimillisenä olentona samanlainen arvokkuus, jota ei saa tukahduttaa. Hänen ajatuksistaan voi saada aineksia yhteisöperustaiselle lähestymistavalle, joka painottaa ryhmätyötä, molemminpuolista kunnioitusta, keskustelua ja kokemuksellista oppimista. (mt., 55).

Ihmisen järjellisyys jakautuu Aristoteleen mukaan teoreettiseen ja käytännölliseen. Ihmisen olemus toteutuu sitä kautta, että hän voi käyttää käytännöllistä järkeä yhteisestä hyvästä päättämiseen ja sitä tuottavien hankkeiden toteuttamiseen yhdessä vertaistensa kanssa. (Sihvola 2005, 15 -18). Liitän yhteisöllisyyteen usein toiminnan, yhdessä tekemisen. Toki yhdessä oleminenkin on yhteisöllisyyttä. Aristoteles eritte-

lee mielestäni hyvin tekemisen ja toiminnan eron. Toiminnassa tavoite sisältyy itse aktiviteettiin, tekemisessä päämäärä on aktiviteetista erillinen tuote. Toiminta on itsessään arvokasta mutta tekeminen vain välineellisesti arvokasta. Hyvälle elämälle on kohtalokasta, jos ihminen joutuu käyttämään suurimman osan elämästään pelkkään tekemiseen eikä aikaa jää toiminnalle. Huono asia on myös, jos tekemisestä tulee itsetarkoitus ja välineestä päämäärä. (mt., 21). Yritän toimintaterapeuttina ja tulevana yhteisöpedagogina muistaa tämän työssäni.

Yhteisöllisyyteen liittyy aina mielestäni kysymys arvoista, nimenomaan yhteisistä arvoista. Yhteisö voi olla monella tavalla heterogeeninen, mutta arvojen tai arvopohjan pitää olla yhteinen. Arvoyhteisöt ovat mielestäni tätä päivää, yhteisöön liittyminen ja kuuluminen ovat erilailla valintakysymyksiä kuin ennen. Aikaisemmin saattoi olla pakollista kuulua johonkin yhteisöön sosiaalisen, suvun, yhteiskunnan paineen vuoksi. Yhteisöjen sisäiset arvot ja niitä uusintavat kertomukset luovat perustan yksilöiden identiteetille. Yhteisön arvot antavat yhteisön jäsenten toiminnalle mielen ja merkityksen. Jokaisella yhteisöllä on oma tapansa hahmottaa maailmaa. (Tuomi 2005, 141). Uskon, että kyläläisillä on yhteisenä arvon ”kotiseuturakkaus”, halu toimia kylän elävänä säilymisen puolesta.

Yhteisöllisyys syntyy osallisuudesta. Osallisuuden hokeminen ei synnytä osallisuutta. Sitä pitäisi myös käytännössä synnyttää eri keinoilla. Omavastuusta puhuttaessa täytyisi muistaa, että kyky ottaa vastuuta itsestä edellyttää mahdollisuutta kuulua johonkin. (Pajula 2009, 19). Yhteisöön kuuluminen ja osallisuus rakentuvat pienistä, mutta merkittävistä asioista.

Yhteisöllisyys on aineetonta pääomaa, joka voi muuttua aineelliseksi pääomaksi. Tämä on mahdollista yhteisöllisyyden positiivisten vaikutusten ansiosta: terveys, hyvinvointi, oppiminen ja tuloksellisuus lisääntyvät. Yhteisöllisyys edellyttää erilaisuuden hyväksymistä: sen avulla saadaan uusia näkökulmia organisaation toiminnasta. Tällöin tarvitaan dialogia, vuorovaikutusta ja kaikkien osallistumista, jotta jokainen uskaltaa kertoa omista kokemuksistaan. Näin on mahdollista oppia kokemuksista ja parantaa jatkuvasti suoritusta. Yhteisöllisyys, yhteisöt ja yhteisöllinen elämä ovat ihmisen olemassaololle ja toiminnalle välttämättömiä prosesseja ja rakenteita. Yhteisyyden tunne pitää yhteiskunnat koossa ja on yksilön ja yhteiskunnan välisen suh-

teen pohjana. Sosiaalinen pääoma syntyy yhdessä toimimisen sivutuotteena. (Siisiäinen 2010).

Aikaisemmin aatteet merkitsivät ihmisille paljon. Yhteiskunnallinen asema oli myös sidoksissa poliittiseen sitoutumiseen ja aktivoitumiseen. Tarvitaan globaaliksi laajentuvaa poliittista yhteisöllisyyttä, ihmisten sitoutumista yhteisen hyvän edistämiseen, globaalia politiikkaa, jotta globalisaatio voisi viedä kohti parempaa tulevaisuutta ja edistää ihmisarvoista, hyvää elämää. (Sihvola 2005, 29). Poliitiikan sisältönä on ollut toiminta sinänsä ja siinä ytimenä aloitteellisuus, asioiden laittaminen liikkeelle. Toiminta synnyttää jotain uutta ja arvaamatonta. Toiminnan kautta ihmiset ilmaisevat itseään, ja sen myötä ihminen tulee ihmiseksi. Toiminnalle on myös ominaista, että ihmiset toimivat keskenään, mikä on mielestäni yhteisöllisyyden perusta. Kansalais-yhteiskunta jäsentyy ihmisten toiminnan julkiseksi tilaksi. (Hautamäki 2005, 37-42). Nykyihmiselle politiikka tai uskonto ei enää merkitse samaa kuin ennen, poliittiset aatteet ja liikkeet ovat mielestäni haalistuneet. Poliittiset järjestöt kiinnostavat enää harvoja nuoria. (Lehtonen 2005, 88). Tilalle on tullut toisenlaisia aatteita: luonnon-suojelu, ilmasto-ongelmat ja kestävä kehityksen ympärillä olevat liikkeet. Toisaalta tietoyhteiskunnassa sosiaalinen media eri kanavineen luo koko ajan uusia heimoja ja kulttuureita. Kommunikaatiosta on tullut yhä enemmän kotimaatonta. Netissä jokaisen on löydettävä oma paikkansa, eri ihmiset kokoontuvat eri paikoissa. Ihmiset käyttävät tutkimuksen mukaan nettiä ollakseen yhteydessä johonkin ryhmään. (Tuomi 2005, 154).

Ihmisen ehkä perimmäisin ristiriita on jännite yksilöllisyyden, erilaisuuden ja yhteisöllisyyden välillä. Olemme yksilöitä vain yhteisön jäseninä ja yhteisön jäseniä vain yksilöinä. (mt., 133).

Yhteisöllisyys edistää terveyttä. Ryhmätoiminta parantaa terveyttä, erityisesti ikääntyvillä. Tarpeellisuuden tunne ja terveyden kokeminen lisääntyvät, samoin muistin kuntoutuminen ja säilyminen. Stressin väheneminen ja myönteinen tunnetila parantavat muistitoimintoja. (Hyypä 2009)

Pidän tarinoista, luen, kuuntelen ja kirjoitan niitä. Kulttuuritutkijoiden mukaan shamaani käy arjen todellisuuden tuolla puolella ja palaa kertomuksineen. Maailma on

täynnä kertomuksia. Se, miten kerromme itsemme ja toiset maailmaan, tekee jakamisen mahdolliseksi. Kertomuksissa on yhteisöllisyyden ydin. (Tuomi 2005, 132 - 133). Opinnäytetyössäni on luotu yksi tarina, jossa on eri lukuja. Kävimme kyläläisten kanssa tarinaa läpi viimeisellä virallisella yhteisellä tapaamisella.

4.2 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma on tärkeä voimavarojen kokoaja. Sosiaalisella pääomalla on yhteys yhteistoiminnan käsitteeseen. Sosiaalista pääomaa ei ole olemassa ilman ihmisten välistä yhteistoimintaa. (Hyryläinen & Rannikko 2002, 169 - 173).

Sosiaalinen pääoma voidaan katsoa yhdeksi yhteiskunnan ja talouden peruspilariksi. Pääoman lajeja, joita paikallisilla toimijoilla on käytettävissään, ovat: luontopääoma (metsät, luonnonvarat, maisema), fyysinen pääoma (rakennettu ympäristö ja infrastruktuuri), inhimillinen pääoma (ihmisten henkilökohtainen osaaminen ja tieto) sekä sosiaalinen pääoma (verkostot, niiden normi- ja luottamusrakenteet.) (mt., 172). Näitä kaikkia on maaseudun kylissä.

Markku T Hyypän tutkimukset yhteisöllisyyden merkityksestä antavat pohjaa kylätöille. Yhteisöllisyys on tai se tuottaa sosiaalista pääomaa, mikä edistää terveyttä, suojaa sairauksilta ja antaa mielekkyyttä elämään. Sosiaalisessa pääomassa on yksilötaso ja yhteisötaso. Hyypän käsitteistön ”löysät sosiaaliset suhteet” edistävät terveyttä. (Hyypä 2009).

Sosiaalinen osallistuminen, keskinäinen luottamus ja kulttuurinen harrastaminen ovat sosiaalista pääomaa, joista koituu hyvinvointia ja terveitä elinvuosia. Yhdessä puuhaaminen näyttää edistävän mielenterveyttä ja kognitiivisen kyvykkyyden säilyttämistä. Tutkimukset tukevat näkemystä, jonka mukaan sosiaalinen osallistuminen ja yhdessä puuhaaminen estävät tai viivästyttävät henkisten voimien hiipumista. Vapaa-ajan yhdessä puuhaaminen, sosiaalinen osallistuminen, kulttuuri – ja muu harrastustoiminta ovat itsellisiä terveyden suojatekijöitä siinä, missä hyvä sokeritasapaino, hyvät sokeri – ja rasva-arvot, tupakoimattomuus, kohtuullinen alkoholin käyttö, liikunta, laihduttaminen ja ruokavalio. (Hyypä 2008, 16 -17).

4.3 Sosiokulttuurinen innostaminen

Sosiokulttuurinen innostaminen on pedagoginen liike, jonka tavoite on saada ihmiset osallistumaan oman elämänsä ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen. Innostamisen rakenteissa on mukana kolme ulottuvuutta. pedagoginen, sosiaalinen ja kulttuurinen. Tämä muodostaa kansalaisuuteen kasvamisen perustan, jonka avulla pyritään sekä ihmisten yhteisölliseen sitoutumiseen että heidän persoonallisten arvojensa kehittymiseen. Innostamisen kulttuurisen toiminnan tavoitteena on ihmisen luovuuden ja monipuolisen ilmaisun kehittyminen (taide). Sosiaalinen ulottuvuus keskittyy ryhmään ja yhteisöön. Tärkeässä asemassa ovat toisaalta ihmisen oma osallistuminen ja sen avulla integroituminen yhteisöön ja yhteiskuntaan ja toisaalta pyrkimys niiden laadulliseen muutokseen. (Kurki 2002, 119).

Kansalaisuuteen kasvun tukemisessa on oleellista, että lähdetään sieltä, missä ihmiset ovat. Toiminnan lähtökohta on ihmisissä itsessään ja siinä arkipäivässä, jota he elävät, heidän omassa ympäristössään. Toiminnan tavoite on, että ihmiset lähtevät liikkeelle, ryhtyvät osallistumaan ja toimimaan. Avuksi voidaan tarvita herkistämistä ja motivointia, jotta ihmiset voisivat ottaa käyttöönsä tukahdutettuina olevat voimavaransa. Ihmisiä tuetaan kriittiseen osallistumiseen niin, että samalla heidän tietoisuutensa itsestään ja ympäristöstään herää, ja he näkevät selvemmin omat mahdollisuutensa muuttaa olosuhteitaan. Työntekijä, joka toimii tässä kansalaisuuteen tukemisessa, on valmis väistymään, kun ihmisten omat voimavarat ovat lähteneet liikkeelle. (mt., 119).

Personalistinen sosiaalipedagoginen yhteisötyö on pitkälti sama asia kuin sosiokulttuurinen innostaminen. Siinä korostuu se, että käytäntö sisältää sekä jatkuvan vuoropuhelun teorian ja toiminnan välillä että luomisen ulottuvuuden. Ihmiset kykenevät ottamaan itse vastuuta toimistaan. Yhteisötyössä ei ajatella, että ammattilaiset suunnittelevat projekteja keskenään ja esittävät ne valmiina ihmisille. Ihmiset osallistuvat itse omasta arkipäivästään ja omista tarpeistaan käsin kaikkeen toimintaan suunnittelusta arviointiin asti. (mt., 127).

Innostamisessa korostuvat luovuuden, mielikuvituksen ja ihmisten oman osallistumisen periaatteet. Innostaminen on ensisijaisesti osallistumista. Se on elämää yhteisössä. Innostamisen avulla pyritään luomaan muutoksen mahdollistavia tilanteita eli pyritään parantamaan ihmisten elämän laatua. Innostajalla pitää olla työssään palvelun asenne. Hänen tulisi kyetä herättämään ihmisten aktiivista osallistumista. Innostaja on toimija, joka herkistää ryhmiä aloitteellisuuteen ja yhdistää ihmiset ympäristöönsä motivoiden heissä tutkimisen, luovuuden ja sosiaalisen organisoitumisen prosesseja. Herkistäminen tarkoittaa puuduttavaa arkipäiväänsä elävien ihmisten herättelemistä. Näin saadaan ihmisten huomio kiinnittymään sellaiseen toimintaan, jonka he itse kokevat oman elämänsä kannalta tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Ihmisten varsinaiseen toimintaan motivoitumisen perustana ovat heidän omat tarpeensa. Toiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen. (mt., 128 - 130).

Toiminnan perustaksi tarvitaan informaatio todellisuudesta eli ensimmäisenä tarvitaan todellisuuden analyysi. Seuraavana vaiheena on analyysin tulkintaan perustuva sosiaalisten prosessien suunnittelu ja resurssien organisointi. Sitten toteutetaan varsinaiset sosiokulttuuriset interventiot, joissa on monia vaiheita ja muotoja. Toimintaa arvioidaan yhdessä kaikkien siihen osallistuneiden kanssa. Arvioinnin tulisi kestää koko prosessin ajan. Innostaa voidaan monella tavalla, tärkeimmät toimintamuodot ovat erilaiset kasvatukselliset, kulttuuriset ja taiteellisen ilmaisun aktiviteetit, sosiaalinen ja vapaa-ajan virkistysellinen toiminta. Kaikkien aktiviteettien tavoitteena on edistää ihmisten liittymistä yhteen, yhteisöllistä vuoropuhelua ja oppimista tekemällä ja kokemalla. Innostaminen metodina sopii kaikenikäisten kanssa tapahtuvan toimintaan. Erityisesti sitä käytetään nykyisin työssä vanhempien ihmisten parissa. (mt., 131).

Sosiokulttuurinen innostaminen pitää sisällään monia eri tasoja. Se herättää ihmisten tietoisuutta, organisoii toimintaa ja saa ihmiset liikkeelle. Sen avulla pyritään parantamaan ihmisten elämän laatua. Innostaminen on eri toimenpiteiden yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään. (Kurki 2000, 19 -20). Toimintatutkimuksen tietoperusta sopii hyvin tähän ajatukseen.

5 KYLÄYHTEISÖ KEHITTÄMISEN MAANTIELLÄ

Miten investoida sosiaaliseen pääomaan? Robert Putnamin (2000) mielestä keskeinen johtolanka on sosiaalisten verkostojen lujittaminen, panostaminen ihmisten sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhdessäoloon (Hyyryläinen & Rannikko 2002, 182).

5.1 Kivilahti - lähtöruutu

Kivilahden pieni 60 asukkaan kylä Pohjois-Karjalassa Ilomantsissa sijaitsee Koitereen rannalla, kauniissa vaaramaisemissa. Kylältä on Ilomantsin kirkonkylään matkaa noin 55 km, Joensuuhun matkaa kertyy reilut 70 km ja Lieksaan 50 km. Naapurikylä ovat mm. Tyrjänsaari ja Huhus.

Muuttoliike kuntakeskukseen ja Etelä-Suomeen on ollut käynnissä hiljalleen 1950-luvulta lähtien. Ilomantsin maakunnan kylät elävät eräänlaista murroskautta. Kylien asukkaiden väen väheneminen on osin hiljentänyt niitä, vaikkakin Ilomantsin kunta tukee vahvasti niiden toimintaa.

Ajelin kylässä kesällä ensimmäisiä kertoja. En tavannut ketään kulkijaa missään, vaikka kesällä väkimäärä lisääntyy. Maisemat olivat kauniit, luonto ja hiljaisuus itselleni mieleisiä asioita, mutta miten kylän säilyminen elävänä voi onnistua?

2. Kuva: Maisema Kivilahdesta kesällä 2009

Kylätoiminta on valtaosalla Ilomantsin 18 kylätoimikunnasta se perusta, joka vie kylien asukkaiden elämää eteenpäin. Kylätoimikunnat hoitavat Ilomantsissa aktiivisesti asukkaittensa hyvinvointiin ja palveluihin liittyviä toimintoja. Myös monet vapaa-ajan palveluihin sekä kulttuuritarjontaan liittyvät asiat ovat kylien aktiivisuudella säilyneet ja osin kehittyneet. Lisäksi viimeaikoina kylät ovat kehittäneet toimintojaan erilaisin hankkein, joihin on saatu hyvin myös kunnan ulkopuolista rahoitusta. (Ilomantsin kunta).

Kivilahdessa on luterilainen rajaseutukirkko. Kylän hautausmaa on yksinkertaisuudessaan vaikuttava, koska se sijaitsee aivan Koitereen järven rannalla. Sankarihautalle tehdään edelleen kunniakäynnit seppelleenlaskuineen itsenäisyyspäivänä ja kaatuneiden muistopäivänä. Sankarihauta-alue hoidetaan seurakunnan työnä. Muita hautoja hoitavat kunkin vainajan omaiset, mutta muuten hautausmaa on luonnontilaista kangasmaastoa puolukan- ja mustikanvarpuineen. (Ilomantsin kunta) Onko kylä vielä elävien kylä ja elävä kylä?

Kivilahteen perustettiin Ilomantsin ensimmäinen Osuuspankki vuonna 1912. Seuraava Ilomantsilainen Osuuspankki perustettiin vuonna 1925 Ilomantsin kirkonkylälle. Kivilahden konttori palvelee nykyisin kahtena päivänä viikossa. Lomakylä Koitereen Helmi Oy tarjoaa majoituspalveluja kauniissa maisemissa Koitereen rannalla. Nuorisoseurantalo eli 'kylätalo' on Kivilahden seuratoiminnan sydän. Talolla on monenlaisia toimintaa; seurat pitävät kokouksiaan, kansalaisopiston jumppapiirit kokoontuvat, kylän juhlat juhlitaan. Vastaavana kokoontumistilana Tyrjänsaarella toimii maa-miesseurantalo.

Kivilahden kylällä on toimintaa, tapahtumia ja talkoita. Kesäisin kylän asukasmäärä moninkertaistuu kesäasukkaiden saapuessa Kivilahteen. Kivilahden kyläyhdistys ry toimii aktiivisesti, ja siinä mukava olevat ovat lähes kaikessa aktiivisia. Kivilahdessa toimii myös edelleen nuorisoseura. Aktiivitoimijoiden harteille tahtoo kasaantua tehtäviä välillä liiankin kanssa. Kylä oli aikanaan hyvinkin aktiivinen, se on valittu Pohjois-Karjalan radion vuoden kyläksi 2005. Nyt kylällä on ollut hiukan pessimistinen mieliala. Kouluasia kuumentaa tunteita, koska Ilomantsin kunnan päätöksellä kylän

koululaiset siirretään Uimaharjusta Ilomantsiin. Jätevesiuudistus on herättänyt paljon ahdistusta.

Kyläläiset, siis myös kylätoimikuntalaiset elävät arkeaan kylissä, se ei aina tunnu kummoiselta. Ehkä tarvitaan ulkopuolinen ihminen katsomaan sitä arkea ja tuomaan ajatuksiin innostusta. Ryhmä ja yhteisö joutuvat aina muotoutumaan uudelleen, kun siihen tulee uusi jäsen (Niemelä 2010). Vieraalle omaa kylää esitellessä huomaa itsekin monia asioita uudelleen ja eri tavalla. Prosessi on ollut itselleni mielenkiintoinen.

5.2 Prosessin kulku - matkareitti

Opinnäytetyöni lähti liikkeelle yhteistyöverkostoni kautta Vanhus-Kaste hankkeen projektipäälliköltä, jonka henkilökohtaisena toiveena on myös työnsä kautta säilyttää kylät elävinä. Ulkopuolisen henkilön pyynnöstä ulkopuolisena kylään pääseminen ei ollut ihan helppo prosessi. Kävin ensin tutustumiskäynnillä hoitokoti Kiwillassa. Tutustuin paremmin Kivilahden kylään kesällä 2009 kyläpäivään osallistumalla. Esittäydin kylätoimikunnan jäsenille yhteisöpedagogiopiskelijaksi ja kerroin, että teen opinnäytetyötä Kivilahdessa. En tuntenut ketään kylällä ja olin lähinnä osallistujana paikalla. Minuun suhtauduttiin alussa varauksellisesti kylätoimikunnan taholta. Kyläläiset sinänsä kertoivat mielellään kylästä ja omista tarinoistaan. Kylä elää juuri niissä tarinoissa, joita siitä kerrotaan.

Seurasi syksyn mittainen hiljaisuus kunnes vuoden vaihteessa otin yhteyden Kivilahden kylätoimikunnan jäseniin ja sain kutsun kyläiltaan, mihin minulle varattiin lyhyt esittäytymispuheenvuoro.

Lähdin siis liikkeelle ulkopuolisen tahon kutsusta tutustumalla Kivilahden kylään, maisemiin, palveluihin, yhteisöön. Tutustumisen myötä sain kylätoimikunnalta kutsun osallistua kyläiltaan, missä koottiin toiveita kylätoimintaa ajatellen.

Prosessi on ollut tämän työn ydin. ”Päämäärää kyllin matkallemme lie, vaan vaivan arvoinen on itse tie” (Karin Boye 1900 - 1941). Työ on elänyt koko ajan, ja mikä mu-

kavinta: toiminta jatkuu opinnäytetyön valmistuttuakin. Toimintatutkimuksen periaatteiden mukaisesti.

Toimintatutkimuksessa toimintaan pyritään vaikuttamaan tutkimuksen avulla, interventioilla eli muutokseen tähtäävillä väliintuloilla. Tehdään jotain toisin kuin on ennen tehty ja katsotaan, mitä tapahtuu. (Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999, 44).

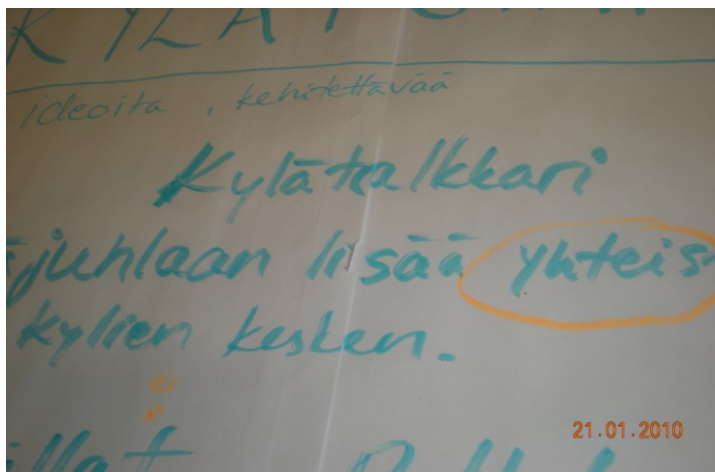
Kyläillan jälkeen olin mukana neljässä tapahtumassa, joista ilmoitettiin kylän kotisivuilla sekä jakamalla mainoksia koteihin. Tapahtumien idea oli järjestää toimintaa ja tekemistä, yhdessä tehdä tapahtumista mukavia ja yhteisöllisiä.

Olisin itse toivonut nopeampaa aikataulua opintojen takia, mutta kylä elää tavallaan ja vieraat tulevat ajallaan. Tapahtumissa oli suuri kiusaus ohjailla toimintaa omalta kannaltani toivottuun suuntaan, mutta pidin mielessäni, että olen toisten palvelija ja innostaja. Tilaisuuksiin tulin apuvoimaksi, toin verkostojeni kautta sisältöä niihin – ja konkreettisesti tuin toimintaa järjestöni kautta ilmoituksin ja arpajaispalkinnoin. Pyytämääni palautetta en kirjallisena saanut kyläläisiltä houkuteltua, mutta koin päässeeni osaksi heidän toimintaansa ja se oli itselleni positiivisin palaute. Kivilahden kylätoimikunta halusi lopulta jo adoptoida minut kylälle – se oli paras saamani palaute.

5.3 Kyläilta - lähtökatsastus

Ilomantsin kunta toteutti vuoden 2010 aikana kyläkierroksen, mikä alkoi kunnan koolle kutsumana kyläiltana Kivilahden ja Tyrjänsaaren asukkaille (Liite 3). Kyläillan koontumispaikkana oli Tyrjän maamiesseurantalo, paikalla lähes 100 henkilöä. Kunnanjohtajan, perusturvajohtajan ja sivistystoimen johtajan puheenvuorojen jälkeen kerroin työstäni ja mukana olemisestani. Tilaisuuden alun ilmapiiri oli kriittinen, kyläläisiä puhutti kouluasia sekä ajankohtainen jätevesiuudistus. Kunnan toimihenkilöt saivat vastata kiperiin kysymyksiin ja vaikutelmaksi jäi, että jopa oman kunnan päättäjät ovat aika kaukana kyläläisten arkielämästä. - Tunnelma kyläillassa muuttui kun ryhmätöiden tekeminen aloitettiin. Illan aikana koottiin kyläläisten toiveita neljän eri otsikon alle, ja niiden perusteella tehtiin Maaseudun sivistysliiton toimesta yhdessä kyläjulistus (liite 4).

Aineiston kokoamisessa käytettiin Oppimiskahvila (Learning cafe-) menetelmää, johon osallistuin ryhmän yhtenä jäsenenä. Pienryhmät keskustelivat aktiivisesti ja siirtyivät eri otsikoiden mukaan nimetyistä pöydistä seuraaviin pöytiin yhden henkilön ollessa pöydän puheenjohtaja ja ideoiden kirjoittaja.

3. Kuva: Kyläillan ryhmätyön yhden pöydän kooste.

Koottujen toiveiden eli kyläjulistuksen viimeisen osion perusteella järjestettiin neljä erilaista tapahtumaa. Kyläjulistuksesta käy ilmi, että kyläläiset toivoivat kyläyhteisöjä tilaisuuksia sekä yhteisiä tilaisuuksia kesäasukkaiden kanssa.

Ensimmäinen tapahtuma oli lähinnä kyläyhteisöjen ikäihmisille. Toiseen toivottiin tulevan myös pääsiäisvieraita eli entisiä kylän asukkaita, jotka tulevat lapsuuden kotiin kyläilemään. Kolmas oli jälleen perinteinen kesän toripäivä. Neljäs tapahtuma oli yhteinen kyläpäivä kesäkauden päätteeksi.

5.4 Terveysiltapäivä – huoltoa matkalla

Terveyspäivä järjestettiin maaliskuussa 2010 Kivilahden ja Tyrjän kyläläisille (voimistelua, yhteislaulua, terveys- ja kuntotestejä, kylätelkkarin videon tekemistä, yhteiset kahvit). Paikkana oli NS-talo Kivilahdessa. Normaalisti ohjaaja käy ensin Kivilahden kylässä ja ajaa sitten Tyrjään pitämään voimisteluryhmän. Nyt ryhmät yhdistettiin ja tyrjäläiset tulivat kimpakyydeillä Kivilahteen.

Toteuttajina olivat kyläyhdistykset, kansalaisopisto (normaali kylän voimistelukerho), Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ja Pohjois-Karjalan liikunta, yksityinen paikallinen jalkojenhoitaja sekä Maaseudun sivistysliitto. Iltapäivä aloitettiin Kivilahden kyläyhdistyksen laittamalla ruokailulla, jumpan jälkeen juotiin yhdessä päiväkahvit ja sen jälkeen vuorossa olivat terveystmittaukset ja kuntotesti, tietoiskut liikunnasta ja jalkojen hoidosta. Tilaisuus kuvattiin videolle.

4. Kuva: Liikuntatuokio terveystilapäivässä

Tilaisuuden tavoite oli mukavan yhdessä olemisen lomassa antaa tietoa itsehoidosta, omasta terveydentilasta sekä innostaa itsehoitoon. Mukaansa osallistujat saivat terveysaiheista luettavaa. Ohjelma oli monipuolinen: ohjattua voimistelua, aivojumppaa, yhteislaulua, kahvittelua, asiantuntija-tietoiskuja sekä erilaisia terveystmittauksia. Ilon puheensorina piti välillä keskeyttää, mikä oli hyvän merkki. Osallistujat kuuntelivat tarkasti, kyselivät paljon ja sen lisäksi juttelivat keskenään kuulumisia. Moni sai tärkeää tietoa terveydentilastaan, mikä on tarpeen, koska nykyisin supistetaan koko ajan näistä ennaltaehkäisevän työn resursseista. Sokeri - ja verenpaine arvot, painoindeksi ja kuntotestit antavat tietoa ja osa saikin kehotuksen mennä tarkempiin tutkimuksiin. Kylällä vastaanottoa pitävä jalkojenhoitaja sai myös tilaisuuden markkinoida palveluitaan

Terveyspäivä oli yleisömenestys: paikalla oli 40 osallistujaa, mikä tarkoittaa suurinta osaa kylillä asuvista ihmisistä, jotka ovat päivisin kotona. Kylätoimikunta oli tyytyväinen osallistujamäärään. Talvella kyläläiset eivät kulkuyhteyksin puuttumisen vuoksi juurikaan käy toistensa luona tai tapaa muutenkaan, joten sosiaalinen merkitys iltapäivälle oli suuri. Yhdessä oleminen oli kyläläisille tärkeää ja mieleistä. Hyviä asioita saatiin käydä keskusteluissa, ja kuulumisten vaihtaminen aivan varmasti lisää yhtei-

söllisyyttä ja sitä kautta elinvoimaa. Kylävideo on nähtävissä netissä. Sen tekeminen oli uuden opettelua ja samalla kylän toimintaa mainostavaa, joten se toi hyötyä eri tavoin.

Toimijoiden kannalta yhteistyö syveni, työnjako toimi hyvin. Yhteisellä kyydillä kulkeminen oli ekologista ja antoi toisaalta hyvän mahdollisuuden jälkipuintiin. Tilaisuus oli mielekäs ja kohderyhmälle sopiva. Ikääntyvät tarvitsevat tietoa ja kannustusta oman toimintakyvyn ylläpitämiseen, mikä on tärkeää kotona asumisen kannalta. Kotona asumisella puolestaan on monia merkityksiä niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta.

5.5 Pääsiäistapahtuma – ympäri valkean huolia vailla

Koko perheen yhteinen pääsiäistapahtuma järjestettiin huhtikuussa 2010 Kivilahden kyläläisille vieraineen (yhdessä oloa, kilpailuja, arvontaa, yhteinen ruokailu). Tavoite oli järjestää yhteistä toimintaa ja tavata tuttavien. Paikkana oli Kivilahden NS-talo ja sen ympäristö. Kylätoimikunta halusi kutsua mukaan vieraat, ja myös lapsiperheet on ohjelmassa huomioitu. Itselleni oli hiukan vaikea olla avustajan roolissa, kun olen tottunut organisoimaan tapahtumia. Oman roolini kuitenkin pidin edelleen innostajana, en päättäjänä.

5. Kuva: Pääsiäisen tapahtuman alkuverryttelyä.

Ohjelmassa oli ensin pääsiäiskokoon sytytys tervetuloitotuksen jälkeen (kansilehden kuva). Sitten oli jälleen yhteinen ruokailu, ulkona erilaisia pelejä ja kilpailuja, arpajaiset sekä päätöskahvit. Kyläläiset möivät omia käsitöitään ja leivontatuotteita. Yhdessä oleminen vieraiden kanssa kylätapahtumassa oli mukavaa, koska suurin osa vie-

raista on myös kylältä lähtöisin. Tapahtumassa oli mukana paljon lapsia, ja heidät huomioitiin ohjelmassa. Mukana olivat viihtyvät paikalla usean tunnin ajan.

Toteuttajina olivat kyläyhdistys ja uutena toimijana tällaisessa toiminnassa Pohjois-Karjalan sydämpiiri. Paikalla oli noin 70 henkilöä, tapahtuma oli keväinen ja aurinkoinen.

Tapahtuman päätteeksi jäimme puuhaihmissen kanssa käymään tilaisuutta läpi. Toiminnan järjestäminen oli ollut vähän uuvuttavaa etukäteisvalmisteluineen, mutta kävijämäärä oli iloinen asia, samoin arpajaisista saatu raha auttaa taas järjestämään uutta toimintaa. Keskustelussa puitiin myös mukana olleiden edesottamuksia tilanteisiin, huumoria eivät kaikki ymmärrä samalla tavalla. Itse olisin tehnyt joitain asioita toisella tavalla, organisoinut mukana olleen kyläkävelyn ripeämmin eteneväksi. Kuitenkin halusin kunnioittaa paikallisia toimijoita ja olla vain tukena. Osuuteni oli auttaa käytännön töissä, tuoda arpajaispalkintoja, jutella ihmisten kanssa. Tärkeä merkitys on myös sillä, että itselläni on aina mukana hyvin kattava ensiapuvarustus. Harvaan asutulla seudulla avun saaminen paikalle kestää kauan, ja ikäihmisten kanssa erityisesti voi avulle olla kysyntää

Tuli kiehtoo ihmistä, se yhdistää ja sen ympärille on hyvä kokoontua. Joku on sanonut: ”Kenen sydämessä tuli palaa, hän voi toisia lämmittää”. Kansalaistoiminnassa tarvitaan tulisieluisia ihmisiä.

5.6 Toripäivä – tosi toimintaa varikolla

Perinteinen toripäivä pidettiin heinäkuussa 2010, tänä kesänä se järjestettiin yhteisenä tapahtumana Kivilahden ja Tyrjän asukkaille ja kesäasukkaille (pihakirppis avoin, yhteinen ruokailu, esitykset palo- ja ensiapuvalmiudesta ja varautumisesta, mahdollisuus kokeilla itse toimintaa).

6. Kuva: Toimintaa toripäivänä 2010

Kesäasukkaat, turistit ja lähialueen ihmiset toivotettiin tervetulleeksi mukaan. Tapahtumasta tehtiin tiedote, mikä uutisoitiin maakunnan päälehdissä, lisäksi siitä oli lehti-ilmoitus paikallislehdessä kylän ilmoitustaulujen mainosten lisäksi (liite 5). Paikkana oli jälleen kylätalo Kivilahdessa. Toteuttajina olivat molempien kylien kyläyhdistykset, asukkaat, Pohjois-Karjalan sydänpiiri, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos / Ilomantsin paloaseman henkilöstö. Yhteinen ruokailu, kahvittelu ulkona olivat jälleen tärkeässä roolissa, ihmiset viihtyivät paikalla lähes koko päivän. Ohjelmassa oli tietoisuuksia terveydestä, alkusammutuksesta, ensiavusta ja avun hälyttämisestä. Jälleen osa kyläläisistä piti kirpputoria ja myyjäisiä. Arpajaiset olivat myös ohjelmassa. Tapahtumassa oli yli 100 kävijää.

Keräsin palautetta kävijöiltä haastellen sillä vaikka houkuttelin heitä kirjoittamaan ilmoitustaululla olevaan julisteeseen kylätoimintaan ja kylien elämään / historiaan liittyviä asioita, jotenkin sitä kaikki vierastivat. Minulle kyllä kerrottiin päivän aikana monia tarinoita ja muistoja, niiden kirjaaminen oli hankalaa toiminnassa koko ajan mukana olevana. Kylien hiipuminen huolestutti tai suretti monia, mutta toisaalta se, että toimintaa yhä on, vaikka palvelut ovat hävinneet, oli myös ilon aihe. Kokoontuminen yhteen, tuttujen tapaaminen, muistojen ja kuulumisten läpikäyminen oli tärkeää. Hyvänä pidettiin myös sitä, että samalla sai tietoa omasta ja kylän turvallisuudesta. – Pelastuslaitoksen näkyvä mukana olo koettiin kävijöiden puolelta hyväksi. Turvallisuus on tunne, ja sitä voi yhdessä rakentaa. Pelastuslaitoksen henkilöstö koki osin vieraaksi ”vain olemisen” osan ajasta. Valistus ja koulutus kuitenkin ovat osa heidän työtään ja näin siihen kansan parissa oli luonteva mahdollisuus. Yhteistyö Sydänpiirin, eli kolmannen sektorin toimijan kanssa on heille myös uusi toimintamalli ja mahdollisuus. Tätä mahdollisuutta on kehitetty edelleen päivän jälkeen ja se on muotoutunut pysyväksi käytännöksi. Viihtymisen, kuulumisten kanssa sulassa sovussa jaettiin tärkeää tietoa asukkaille.

Tapahtuman jälkeen istuimme jälleen kylätoimikuntien jäsenten kanssa jälkipuintipalaveriin. Väsymystä päivän puuhaamisesta oli, mutta ennen kaikkea iloa siitä, että koko päivän paikalla oli ihmisiä ja tämä kesäpäivä oli vuosi sitten pidettyyn nähden kahden kylän yhteinen ponnistus. Tiedon ja taitojen saamisen yhdistäminen mukavaan ohjelmaan on hyvä tapa viedä asioita eteenpäin. Kylien välinen yhteistyö oli

kaikkien mielestä hieno asia. Yhdessä päiviteltiin aikaa, jolloin eri kyliltä olevat eivät tervehtineetkään toisiaan palveluiden vähenemisestä jääneiden kaunojen vuoksi.

5.7 Syysiltapäivä – muisteluja taukopaikalla ja uusia suunnitelmia

Viimeisin tapahtuma pidettiin syyskuussa 2010 ulkoilun, ruokailun, laulun ja yhteisöllisyyden merkeissä, paikkana oli vuorostaan Tyrjänsaaren maamiesseuran talo. Kivilahden ja Tyrjän lisäksi mukana oli väkeä Huhuksen kylästä. Toteuttajina olivat kyläyhdistykset, seurakunta ja Pohjois-Karjalan sydänpiiri. Olin itse toivonut tällaista palautetapahtumaa, missä voisin olla mukana ja toisaalta eniten itse olla osana toimintaa. Iltapäivän aikana katsoimme kuvaamani kuvakoosteen vuoden tapahtumista. Oli hienoa kokea, miten yhteinen muistelu oli kaikille mieleistä ja innostavaa. Tapahtumien kuvat katsottiin tapahtuma kerrallaan, välissä laulettiin (soitan itse pianoa, olin valinnut kappaleet, mitkä sivusivat elämän eri teemoja) ja käytiin samalla läpi kylän arkeen liittyviä yhteisiä asioita.

7. Kuva: Menneitä muistellen syksyllä 2010 Tyrjässä

Kuvien avulla pystyi palauttamaan mieleen sääolosuhteet, kylällä tapahtuneet rakenteelliset muutokset – ja itse kunkin olemuksen vastaavat muutokset. Muistelu toi myös mahdollisuuden käydä läpi kylän ikäviäkin tapahtumia. Vaikeiden asioiden yhteinen läpikäyminen, vaikkakin hyvin ohuesti, oli hyvä kokemus. Samalla saatiin uusia ideoita jatkotyöstämiseen, eli miten kyläläiset voisivat varautua erilaisiin elämän vaiheisiin. Myös konkreettisia asioita suunniteltiin kylän turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Paikalla oli 40 henkilöä.

Ensimmäistä kertaa tämän prosessin aikana virallisesti mukana olleet huhuslaiset kokivat pientä kateutta kun heidän kylältään ei kuvia ollut. Asia puhuttiin hyvässä hengessä ja he saivat tilaisuuden kertoa kylästään ja seuraava tapahtuma on sitten heidän alueellaan. Keskustelussa seurakunnan edustaja kertoi tulevista tapahtumista ja yhdessä kyläläiset suunnittelivat kirkkokyydityksiä. Keskustelussa virisi myös idea yhteisestä linja-autoreissusta Joensuuhun joulukonserttiin, ilmoittautumiset alkoivat heti.

Tällä kertaa sain joitain kirjallisia palautteita, kun niitä korostetusti pyysin (liite 10). Parhaat palautteet tulivat kyllä yhteisen kahvin äärellä, kun kiersin eri pöydissä. Iloa arjesta löytyi, kiitollisuutta kaikesta toiminnasta, mikä arkea katkaisee. Sain kuunnella huolia, nykyaika on monelle yksin asuvalle pelottavaa maailmanmenon tullessa tu- paan tv:n kautta ilman, että sitä on mahdollista puida kenenkään kanssa. Tarinoiden kirjaaminen olisi ollut hienoa, mutta taas itse toimijana oleminen vei oman energian. Palautelapuissa oli hyvänä nähty sosiaalinen puoli tapahtumassa. Yhteiset tilaisuudet ovat tärkeä kylien yhdistäjä. Tilaisuus oli leppoisa, mutta tärkeitä teemoja käsittelevä. Yhdessä oleminen luo turvallisuuden tunnetta ja tuo iloa arkeen.

5.8 Hoitokoti yhteisössä – pysyvä huoltoasema

Kivilahdessa toimiva hoitokoti Kiwillä on yksi tarina kylän historiassa. Paikan, entisen koulun osti kylän suuri mies, ja hänen toivomuksestaan siihen perustettiin hoitokoti kyläläisille. Hän asuu itse nykyisin kodissa. Kodin omistaja on kyläyhdistyksen talou- denhoitaja. Hoitokoti kyläyhteisössä voi olla merkittävä osa kylän ja kyläläisten arki- elämää, arjessa selviytymistä ja turvallisuuden ylläpitämistä. Hoitokoti voi esimerkiksi hankkia ensiapu- ja ensihoitovälineistöä kylän valmiuden parantamiseksi hätätilan- teessa pitkien välimatkojen tai poikkeusolojen vuoksi johtuvan hoitoviiveen lyhentä- miseksi. Hoitokoti on aina paikalla ja aina valmiina toisin kuin kiertävät palvelut. Ke- sän 2010 myrskyjen vaikutus muistutti arjen haasteista konkreettisella tavalla. Hoito- kodin henkilöstön avulla voidaan myös tarjota palveluja kylän asukkaille arjessa sel- viytymiseen. Arjen haasteet ja ratkaisut voivat löytyä läheltä. Tätä toimintaa on tarkoi- tus kehittää ja toteuttaa jatkossa.

6 MATKAMUISTOJA

Opinnäytetyö oli matka, prosessi. Prosessin aikana toiminta laajeni kylällä, kylästä toiseen, kylien väliseksi yhteistoiminnaksi. Yhteisöllisyys siis toimii. Olin itse osa prosessia, sosiokulttuurinen innostaja. Toiminnan laajeneminen naapurikyliin osoittaa yhteisöllisyyden leviämisen olevan mahdollista.

Arviointi on aina osa toimintaa, innostamisen arviointi on osa laadullista prosessiarviointia. Arviointi on hanketyössä pakollista, mutta sen tekeminen ihan osana omaa ammatillista kasvua on myös tärkeää. Toimintaa pitäisi arvioida kriittisesti, jatkuvasti, dynaamisesti, systemaattisesti ja omaan / oman järjestön arvopohjaan peilaten. Arviointi peilaa, kirkastaa ja parantaa toiminnalle asetettuja tavoitteita. (Kurki 2000, 150). Sydänjärjestön arvot (asiantuntemus, luotettavuus, rohkeus, ihmisen kunnioittaminen, tavoitteellisuus) tukevat kylätoimintaa ja yhteisöllisyyttä.

Innostaminen on moraalista toimintaa. Innostamisessa on kyse laadullisesta toiminnasta, osallistumisesta, sitoutumisesta ja tietoisuuden herättämisestä. Kyse on aina ihmisten kohtaamisesta, palvelusta, dialogista ja solidaarisuudesta. (mt., 162)

Opinnäytetyön prosessin arvioiminen on ollut haasteellista. Matkan aikana reppuun tuli mukaan paljon hyvin henkilökohtaisia asioita, mitä ei voi julkisesti analysoida. Olen pyrkinyt yleistämään yksityiskohtia tai ajattelemaan kylää minä tahansa kylänä.

”Juuri kun olin saanut kaikki vastaukset valmiiksi, kysymykset vaihtuivat”.

(trad, mt., 179)

6.1 Osallistujien ja toimijoiden palaute

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä kyläläisten yhteisöllisyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen. Tapahtumilla ja tilaisuuksilla pyrittiin antamaan tietoa asioista sekä innostamaan asukkaita omatoimisuuteen ja aktiivisuuteen. Tavoite oli yhdessä kylätoimikuntien kanssa järjestää kylillä kaikille yhteisiä tapahtumia, mistä oli tullut toiveita kyläillä tehdyn ryhmätyön myötä.

Toimintaympäristönä olivat kylätalot Kivilahdessa sekä Tyrjänsaaressa ja kohderyhmänä kyläläiset. Kylätoimikunnat olivat aktiivisesti mukana toimintojen toteutuksessa, mutta saivat tarvittavaa tukea omalta järjestöltäni sekä eri toimijoilta.

Palaute toimijoilta sekä osallistujilta oli pääosin myönteinen: tällaista tarvitaan ja toiminnalla on merkitystä. Kyläläiset saavat mielekästä toimintaa, tietoa, taitoja ja valmiuksia terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä turvalliseen arkielämään. Kylätaloille saadaan toimintaa ja ne säilyvät käyttökuntoisina. Talkoohenki, tekeminen, yhteisöllisyys lisääntyvät, mikä edistää terveyttä ja toimintakykyä. Kyläläisten mielestä tilaisuudet ovat tärkeää sosiaalista toimintaa sekä tärkeä kylien yhdistäjä. Tämä palaute lämmittää erityisesti. Kotona asumisen mahdollisuudet lisääntyvät, mikä helpottaa sosiaalipalveluiden painetta ja vaikuttaa maaseudun elinvoimaisena säilymiseen. Kävijämäärät ovat yksi konkreettinen palaute: kaikissa tapahtumissa oli runsaasti osallistujia.

Kylätoimikunnalta tuli selkeä viesti siitä, että heidän tärkeää toimintaansa pitäisi tukea myös taloudellisesti. Kyläemännän terveiset päättäjille olivat yksiselitteiset: ”Palkkaa”. Nuorempien asukkaiden saaminen mukaan toimintaan edellyttää taloudellista tukea. Työllisyyden näkökulmasta asia on mielenkiintoinen: työlle on tarvetta ja tilausta, tekijäkin olisi – voisiko työttömyyskorvauksen sijaan työstä saada palkkaa?

8. Kuva: Muistomerkki menneiltä ajoilta Lieksan kotiseutumuseossa.

Eri tilaisuuksissa oli eri toimijoita, ja toimijoiden välinen yhteys ja yhteisöllisyys on lisääntynyt. Tapahtumien jälkeen olemme yhdessä sähköpostilla käyneet läpi tilanteita. Verkostoituminen ja uudet toimintamallit ovat kaikille toimijoille hyödyksi ja lisäksi hyödynsaajia on maaseudun asukkaat.

Uusi toimintamalli herätti joidenkin mielessä ristiriitaisiakin tunteita tässä tehokkuuden maailmassa: oliko pelastuslaitoksen paikalla oleminen toripäivässä kustannustehokasta? Itse ajattelen, että turvallisuus on tunne, mitä rakennetaan näissä tapahtumissa. Halua asua mahdollisimman pitkään omassa kodissa harvaan asutulla alueella perustuu paljon juuri turvallisuuden tunteeseen ja tietenkin toimiviin palveluihin. Pelastusjohtajan mielipide asiasta oli, että yhteinen toiminta on tärkeää ja heidän yli hyvä tulla mukaan valmiisiin puitteisiin kertomaan turvallisuusasioista. Koulutus- ja valistustyö on osa heidän toimintaansa ja palotarkastusten vähentyessä tällaiset tapahtumat antavat hyvän mahdollisuuden hoitaa tätä tehtävää.

Mihin suuntaan kyläyhteisöt etenevät, jää nähtäväksi.

”Ylämäki alamäki, yhdessä kulkien..”

Toivottavasti yhdessä eteenpäin.

9. Kuva: Liikennemerkki (tienviitta) Kivilahden tieltä

6.2 Ideakilpailu

Toiminnasta saatu palaute oli myönteistä, mutta siitä oli vaikea saada mitään tutkimustulosta aikaiseksi. Lisääntyikö yhteisöllisyys? Miten numeroistaa koettua sosiaalista pääomaa? Voiko maaseutua elävöittää sosiokulttuurisella toiminnalla? Huomasin ilmoituksen ELY-keskuksen ideahakukilpailusta, mihin päätin osallistua. Tein ideapaperin, johon koostin toimintamallin näiden neljän tapahtuman perusteella. Kyselin toisilta toimijoilta palautetta yhteistyön merkityksestä. Ideapaperin lähetin ELY-keskuksen ideahakuun maaseutuhankkeiksi. Toimintamalli liittyi osioon ”Maaseutuasuminen ja palvelut” (liitteet 6-7).

Pohjois-Karjalassa toteutettavan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tärkeimpiä tavoitteita ovat maaseudun elinvoiman ja yrittäjyyden vahvistaminen. Maaseutualueiden elämänlaadun parantamiseksi toteutettaville toimenpiteille asetettujen strategisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että maaseutu koetaan laadukkaaksi ja vetovoimaiseksi asuin-, työ-, yrittäjyys- ja vapaa-ajanympäristöksi kaikkien ikä- ja väestöryhmien keskuudessa. Maaseudun vetovoimaisuutta voidaan edistää parantamalla palveluita, sosiaalista viihtyvyyttä ja fyysistä ympäristöä. Toimenpiteet sisältävät sekä asukkaiden että yritysten palveluita parantavia aktivointi-, suunnittelu- ja kehittämistoimia, joiden avulla luodaan myös uusia ansio- ja työmahdollisuuksia. Kyllä asuvien ihmisten elämän laatua sekä kylien vetovoimaisuutta uusien asukkaiden houkuttelemiseksi parannetaan aktiivisella kyläyhteisö- ja monipuoliseen ja suunnitelmalliseen kehittämiseen. Kehittämistoiminnassa hyödynnetään ja parannetaan olemassa olevia rakenteita ja infrastruktuuria. Esimerkiksi kunnostettuja kylätaloja voidaan hyödyntää palvelutoiminnassa. (Manner-Suomen Maaseutuohjelma).

Rahoituksessa painotetaan sellaisia hankkeita, joiden avulla toteuttamiskelpoisin keinoin konkreettisesti parannetaan maaseudun väestön ja yritysten palveluiden laatua, lisätään yhteisöllisyyttä tai luodaan uusia ansiomahdollisuuksia maaseudun toimijoille ja yrittäjille. Toisaalta painotetaan myös ympäristöä ja asukkaiden viihtyvyyttä parantavia hankkeita, joista hyötyvät mahdollisimmat monet toimijat ja jotka tuottavat pitkäaikaista lisäarvoa maaseutualueille. Painopisteenä on myös luoda tai kokeilla uusia toimintatapoja, menetelmiä tai yhteistyötä sekä räätälöidä eri väestöryhmien elinoloja parantavia toimia. (Manner-Suomen Maaseutuohjelma).

Ulkopuolisen tahon arviointi tehdylle toiminnalle oli itselleni mielenkiintoista. Toimintamalli palkittiin parhaana hankeideana (liitteet 8-9). Olin palkintotilaisuudessa suorastaan häkeltynyt, miten toimintaa arvostettiin laajana, monipuolisena ja maaseudun palveluja merkittävästi lisäävänä. ELY-keskuksen kehoittamana tein ideasta hankehakemuksen, jonka tuloksia nyt odottelen. Parhaimmassa tapauksessa saan itselleni kolmelle seuraavalle vuodelle työpaikan työssä, joka todella on osa minua.

7 PÄÄTEPISTEESSÄ

Afrikkalainen sananlasku sanoo:

Jos haluat kävellä nopeasti, kävele yksin,

Jos haluat päästä pitkälle, kulje yhdessä toisten kanssa.

Toimintatutkimuksen tekijää on verrattu löytöretkeilijään, joka löytää ja keksii uusia asioita matkansa varrella. (Lakkala, 2008, 63). Näin kävi itsellekin, ja työ eteni koko ajan. Sisältöjen kuvaaminen oli haasteellista, prosessi oli niin pitkä ja omat ajatukset kulkivat sen aikana monia polkuja, kunnes aina kokoonnuttiin yhteen saman maantien varteen kyläläisten kanssa.

Toiminta oli mielekästä mutta toisaalta kovin arkista. Oliko se toimintatutkimuksen kannalta tieteellistä? Oman työn tutkiminen auttaa näkemään tutut asiat uudella tavalla. Ajattelu kehittyy. (mt., 222)

Toimintatutkimuksen ongelmaksi on sanottu, että se tuottaa monenlaista tietoa ja osaa siitä jää pelkäksi tarinaksi. Pitäisi osata kuvata tarkasti, miten tulokset on saatu ja miten niitä tulkitaan. (mt., 63). Tarinat ovat kuitenkin mielestäni tärkeitä. Suomalainen yhteiskunta elää niissä tarinoissa, joita siitä kerrotaan. Kertomukset pitävät yllä käsitystä meistä yhteisönä. Kertomusten avulla rakennetaan identiteettiä. Niissä tehdään muut osallisiksi ”meistä” ja tuotetaan yhteistä historiaa ja tulevaisuutta. (Jokinen & Saaristo 2002, 12). Tarinan kirjaamisessa on vaikeutena, että kovin yksilöllisiä tai henkilökohtaisia asioita ei voi lopulta kirjata vaikka ne juuri olisivat tarinan sytyke.

Yksilöllisistä tarinoista pitää pystyä luomaan yleisiä tarinoita. Oman työn kehittämistä on sitten jatkaa tarinaa ja jakaa kokemuksia toisessa ympäristössä.

Opinnäytetyötä pohtiessani tulee mieleen monia ajatuksia: minut kutsuttiin kylään, vaikkakin ensin ulkopuolisen toimesta, pääsin sisään. Tutustuin ja asetuin taloksi, viihdyin hyvin, minut otettiin mukaan arjen ja juhlan hetkiin. Miten voisin antaa arviota paikasta, toiminnasta missä olen ollut mukana yhtenä toimijana, melkein kyläläisenä?

Opinnäytetyön myötä olen saanut tehdä työtä, mistä pidän. Koen myös, että sillä on ollut merkitystä. Yhteisöpedagogin ammattikunnan osaamisen arvostaminen, kansalaistoiminta, kolmannen sektorin mukana oleminen osana maaseudun kehittämistä on yhteiskunnallisesti merkittävää. Työ on ihmisen näköistä, kokoista ja ihmisille sosiaalista pääomaa tuottavaa (liite 10).

Aikaisemmin kylillä oli enemmän käytännön tarpeen synnyttämää yhteisöllisyyttä: heinänteko tehtiin talkoilla, viljat puitiin yhteisellä puimurilla. Nykyisin yhteistoimintaa pitää järjestää, ja siihen tarpeeseen työn toimintamalli oli yksi vastaus.

Verkostoituminen ja yhteistyö eri toimintakulttuurien välillä vaativat hiomista.

Eri toimijoiden yhteistyö on yksi keskeinen asia kylätoiminnassa. Se lisää toimijoidenkin yhteisöllisyyttä, kun puhalletaan yhteen hiileen yhdessä toimien vaikka jokaisella järjestöllä se omin alue ja asiantuntijuus ovat. Kylätoimikunnan rooli koollekutsumisessa on merkittävä.

Hitaasti kiiruhtaen, yhdessä, pääsee eteenpäin ja lopulta perille. Joku on sanonut viisaasti: Lopussa ei kysytä, montako ohitit, vaan pääsitkö perille. Kylätoiminnassa, kylien toiminnassa ei ole kilpailulle tilaa, kaikille toimijoille ja voimavaroille kylläkin.

Käytännön työtä tehdessään unohtaa joskus sen merkityksen. Tutkiva työote on hyvä pitää mukana, ja tosiaan jopa toiminnassa toimintatutkimus on kartta, minkä avulla suunnistaa. Opiskelu on ollut kompassin tarkistamisen paikka.

Yksin on turha toimia, yhteistyö tuottaa aina lisäarvoa. Sen kehittäminen on jatkuva haaste ja ilo. Jotta pienet purot muodostaisivat suuren ja mahtavan virran, on niin löydettävä tiensä samaan uomaan.

Kesä 2010 jää historiaan sääilmiöiden vuoksi. Myrskytuhot herättivät tarpeen auttaa naapuria, osaltaan nekin siis lisäsivät yhteisöllisyyttä.

Kappaleessa ”Myrskyn jälkeen” lauletaan: ”Nyt sen tajuan, ei jaksa lintukaan yksin vaeltaa, se liittää parveensa.” (Kari Tapio 1995)

Lintujen siipien havinaa on hyvä kuunnella.

10. Kuva: Lintuaura

”Voimme oppia jotakin hanhista.

Jokainen lintu lentää omilla siivillään,
mutta kun linnut lentävät V-muodostelmassa,
parven tehokkuus lisääntyy 71 % verrattuna siihen,
että jokainen lintu lentäisi yksin.

Opetus: Ihmiset, jotka työskentelevät samansuuntaisesti,
saavuttavat päämäärän nopeammin ja helpommin,
koska he saavat vetoapua toisiltaan.

Jos hanhi hairahtuu reitiltä, se palaa nopeasti paikalleen
saadakseen edellä menijältä uutta voimaa.

Opetus: Jos meillä olisi yhtä paljon järkeä kuin hanhilla,
ryhtyisimme sen kumppaniksi, joka ponnistelee
samaa suuntaa kuin me itsekin.

Kun johtajahanhi väsyy, se vaihtaa paikkaa taaemmaksi
ja toinen ottaa johtopaikan.

Opetus: Kannattaa vuorotella raskaissa tehtävissä
ja vaihdella johtajuutta.

Hanhi kirkuu takana tulijoille pitääkseen yllä vauhtia.

Opetus: Meidän on pidettävä huoli siitä,
että huutomme taaemmille on kannustavaa
eikä päinvastoin.”

(Kurt Sandberg)

Kylätoiminnassa, hanketyössä ja maaseudun palvelujen kehittämisessä on hyvä miettiä, miten toimijoiden muodostelmalento sujuu?

Toimintaa arvioitaessa kysytään yleensä sen vaikuttavuutta. Sosiokulttuurisen toiminnan vaikutusta on vaikea arvioida. Vaikuttiko se ja mikä siinä oli vaikuttavaa? Kohtaamisvaikutus syntyy aina, kun ihminen kohtaa ihmisen (Kiminkinen, 2010).

Koin matkan aikana kohtaamisia, ja uskon, että moni muukin koki. Sain lämmittellä kylätulilla, olin myös osaltani tulen tekemisen työssä ja toin sytykkeitä. Tulen ylläpitämiseen tarvitaan kylätoimijoita, kipinämikkoja. Heille pitää antaa eväitä jaksamiseen, vastuuta ja vahtivuoroja pitää pystyä jakamaan. Kylätoiminta on tarpeellista, merkittävää ja kyliin sekä kyläläisille sisältöä tuottavaa.

”Kenen sydämessä tuli palaa, hän voi toisia lämmittää.”

11. Kuva: Pääsiäiskokko Kivilahdessa 2010

LÄHTEET

Harju Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. 1.painos
Kansanvalistusseura. Vantaa: Dark Oy

Hautamäki Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola Juha & Tuomi Ilkka & Vaaranen Heli & Veijola Soile 2005. Yhteisöllisyyden paluu. 1.painos. Helsinki: Gaudeamus

Heikkinen Hannu L.T, Huttunen Rauno, Moilanen Pentti 1999. siinä tutkija missä tekijä. 1. painos. Juva: ATENA

Heikkilä Marianne 2010. Sanomalehti Karjalainen 7.2.2010

Hyyppä Markku T. Yhdessä puuhaaminen pitää terveenä ja hengissä,
Vanhustyö 5 / 2008, aikakauslehti, Vammalan kirjapaino Oy, 2008

Hyyppä Markku T 2009. Työhyvinvointia kulttuurista ESR-hankkeen luennot
25.9.2009. Joensuun Yliopisto

Hyyryläinen Torsti & Rannikko Pertti 2002. Sosiaalinen pääoma ja paikallinen kehittäminen. Teoksessa Seppo Sivonen (toim.)Yhteisö kehittämisen kentällä. 1.painos.
Joensuu: Joensuun yliopistopaino

Hammar-Suutari Sari 2009. ASIAKKAANA ERILAISUUS– Kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Väitöstutkimus. Joensuu Yliopisto.
http://joypub.joensuu.fi/publications/dissertations/hammar-suutari_asiakkaana/
Viitattu 20.11.2010

Ilomantsin kunta. <http://www.kivilahti.ilomantsinkylat.net/> Viitattu 5.11.2010

Joensuun kaupunki. <http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-sosterveys/hankkeet/vanhuskaste/vanhuskaste.htx>. Viitattu 5.11.2010

Jokinen Kimmo & Saaristo Kimmo 2002. Suomalainen yhteiskunta. 1. painos.
Juva: WSOY

Kiminkinen Tapani, maalaislääkäri, Saarijärvi
Luento 3.10.2010 Sydänliiton aluepäivät, Himos

Kurki Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. 1. painos. Tampere: Vastapaino

Kurki Leena 2002. Persoona ja yhteisö. Persoonallinen sosiaalipedagogiikka. 1.painos. Jyväskylä: Paino Kopijyvä Oy

Koivumaa Pasi 2010. Sanomalehti Karjalainen 12.10.2010 / pääkirjoitus

Lakkala Suvi 2008. Inklusiivinen opettajuus. Toimintatutkimus opettajankoulutuksessa. 1. painos. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino

Lehtonen Tommi 2005. Teoksessa Hautamäki Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola Juha & Tuomi Ilkka & Vaaranen Heli & Veijola Soile. Yhteisöllisyyden paluu. 1.painos. Helsinki: Gaudeamus

Sihvola Juha 2005. Teoksessa Hautamäki Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola Juha & Tuomi Ilkka & Vaaranen Heli & Veijola Soile. Yhteisöllisyyden paluu. 1.painos. Helsinki: Gaudeamus

Suomen kylätoiminta ry 2008. Vastuuta ottava paikallisyhteisö.Kylätoiminnan ja Leader-ryhmien valtakunnallinen ohjelma 2008 – 2013. Julkaisu 3 / 2008

Tuomi Ilkka 2005. Teoksessa Hautamäki Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola Juha & Tuomi Ilkka & Vaaranen Heli & Veijola Soile. Yhteisöllisyyden paluu. 1.painos. Helsinki: Gaudeamus

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007 - 2013
mmm.fi

Pajula Elina 2009.Sosiaali – ja terveysviesti (1/2009)

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2005. Elävänä Pohjois-Karjalassa 2025.Julkaisu 89
Joensuu

Pessi Anne Birgitta & Oravasaari Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä
Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta
Raha-automaattiyhdistys. 1. painos. Helsinki

Siisiäinen Martti, professori, Jyväskylän Yliopisto

Luento 3.10.2010 Sydänliiton aluepäivät, Himos

Suomen Kuntaliitto

http://www.kunnat.net/k_htmlimport.asp?path=1;161;83767;83768;83769&urli=http://apps.kunnat.net/sc/google/GH0ckn5T.htmlAaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus. Viitattu 5.11.2010

Veijola Soile 2005. Teoksessa Hautamäki Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola Juha & Tuomi Ilkka & Vaaranen Heli & Veijola Soile. Yhteisöllisyyden paluu. 1.painos. Helsinki: Gaudeamus

Vähä Petri 2010. Kaupunkilehti Karjalan Heili 6.10.2010

LIITTEET

Liite 1

Väestön ikärakenne Pohjois-Karjalassa 31.12.2009

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80+	Yht.
Joensuu	3597	3491	3847	4916	6835	5496	4108	3441	4178	4958	5451	5478	5102	3880	2935	2489	3246	72704
Oulokumpu	346	299	363	473	407	378	300	306	390	512	641	720	689	439	417	355	466	7482
Ilomantsi	175	216	298	288	172	191	185	219	320	436	627	600	585	389	423	384	534	6022
Kontiolehti	967	1055	1078	898	497	778	979	938	957	1048	1006	1010	871	507	383	298	368	13577
Liperi	780	748	805	764	451	592	790	647	878	961	936	937	910	548	507	404	517	12133
Pielisjärvi	193	212	290	310	174	187	192	209	271	369	425	481	433	267	277	221	310	4821
Joensuun seutu	8085	8019	8581	7569	8339	7622	6496	5760	6999	8284	9085	9226	8590	5504	4942	4111	5441	116848
Leksä	395	437	623	769	413	404	413	502	670	566	1263	1315	1278	849	866	711	914	12788
Nurmes	823	373	418	570	388	311	323	310	452	649	767	774	810	558	499	466	602	8573
Juuka	226	235	320	302	165	203	193	207	350	461	537	521	548	355	267	299	396	5705
Valtimo	96	98	121	130	98	86	77	101	107	162	242	248	249	166	151	126	216	2482
Pielisen Karjala	1040	1143	1482	1771	1082	1004	1036	1120	1579	2258	2809	2858	2885	1928	1883	1602	2128	28548
Kitee	344	422	490	595	386	363	345	406	555	745	963	897	842	561	556	446	565	9401
Kesälahti	81	113	130	132	81	68	70	97	132	187	228	236	216	173	178	136	200	2480
Raakkylä	78	113	133	134	86	81	106	96	142	198	233	281	250	186	172	128	228	2625
Tohmajärvi	196	237	295	296	166	171	223	248	281	407	459	464	487	336	280	236	315	5079
Keeki-Karjala	699	885	1048	1157	699	703	744	845	1110	1537	1783	1880	1775	1258	1188	948	1308	19585
Pohjois-Karjala	7827	8047	9211	10587	10084	8929	8245	7725	9868	12079	13677	13954	13250	8690	8011	6561	8877	165952

Lähde: Tilastokeskus

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 19.3.2010

Sisäasiainministeriö tiedottaa

15.04.2009

Sisäasiainministeri Holmlund: Turvallisuuspalveluiden saatavuus varmistettava harvaan asutuilla alueilla

- Turvallisuuspalveluiden saatavuus on varmistettava harvaan asutuilla alueilla, kuten Lapissa ja Itä-Suomessa, toteaa sisäasiainministeri **Anne Holmlund** tänään keskiviikkona 15.4. Sisäasiainhallinnon tietotekniikkakeskukseen, HALTIK:n uuden toimitalon rakentamisen alitustilaisuudessa Rovaniemellä.

Harvaan asuttujen alueiden turvallisuuspalveluiden kehittäminen edellyttää Holmlundin mukaan erityistoimia ja tiivistä yhteistyötä alueen viranomaisten välillä. Sujuvat käytännöt turvallisuusviranomaisten kesken vähentävät päällekkäistä työtä ja ovat ensisijainen keino turvallisuuspalvelujen tason ylläpitämisessä harvaan asutuilla seuduilla.

Holmlund on käynnistänyt ministeriössä harvaan asuttujen alueiden turvallisuuteen liittyvien konkreettisten toimenpiteiden valmistelun.

- Mielikään tulee ottaa käyttöön uusia palvelumuotoja, esimerkiksi liikkuvia palvelupisteitä ja erilaisia verkkopalveluja. Lisäksi on selvittettävä muuta uuden tekniikan hyväksikäyttöä sekä mahdollisuuksien syventää yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa, Holmlund sanoo.

Lisäksi harvaan asutuilla alueilla tulee selvittää mahdollisuudet hyödyntää puolustusvoimien virka-apua nykyistä paremmin.

Polisin hallintorakennemuutoksen yksi keskeisistä tavoitteista oli palvelujen tasapuolisen saatavuuden turvaaminen poliisilaitoksen koko alueella. Tavoita on Holmlundin mukaan tärkeä nimenomaan pyrittäessä turvaamaan poliisipalvelut harva-alueilla. Ei viranomaisten johto- ja tukijärjestelmien kevennetään ja organisaatiossa vähennetään. Tämän kaiken tavoitteena on lisätä miehiä ja naisia kentällä ja turvata viranomaisten näkyminen ja toiminta koko maassa.

- Palkallinen turvallisuus suunnittelu tulee korostumaan harvaan asutuilla alueilla ja viranomaisverkoston lisäksi kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksista on huolehdittava. Sesonkimatkailun aiheuttamat tarpeet on otettava eri viranomaisten toiminnan suunnittelussa huomioon. On tärkeää, että eri turvallisuuspalveluita tuottavien viranomaisten resursseja voidaan käyttää joustavasti. Holmlund painotti.

HALTIK:n uusi toimitalo valmistuu 2011 loppupuolella

Sisäasiainministeriö päätti lokakuussa 2001 alueellistaa Polisin tietohallintokeskukseen. Sen päätoimipalkaksi tuli Rovaniemi. Polisin tietohallintokeskuksen pohjalta, sen tehtäväaluetta laajentaen perustettiin HALTIK aloitti toimintansa Rovaniemellä 1.3.2008. HALTIK tuottaa sisäasiainhallinnolle tietotekniset palvelut.

HALTIKilla on tällä hetkellä useita toimipisteitä Rovaniemellä. Uusi toimitalo on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2011 loppuun mennessä. Rakennukseen tulee alkuvaiheessa toimipakat 150 henkilölle.

Toimitalon yhteyteen rakennetaan valtion turvallisuusvaatimukset täyttävät atk-keskustilat sisäasiainhallinnon ja mahdollisten HALTIK:n muiden asiakkaiden tärkeimpien tietojärjestelmien ylläpitoa varten.

- Sisäasiainministeriö toivoo, että toimitalon rakentamishanke etenee suunnitelmien mukaisesti. Erityisesti toivomme, että kiinteistön tontin ja suojatilojen louhintatyöt, kiinteistön rakentaminen, viimeistely sekä toimittajien varustelu tarjoavat Pohjois-Suomen yrityksille työtä ja hankkeita lähivuosien ajaksi ja auttaisi näin paikallisia yrityksiä ja asukkaita taloudellisesti vaikeina aikoina. Rakentamishankkeella tulee olemaan merkittävä elvyttävä vaikutus tänä alueen talouteen ja työllisyyteen, toteaa ministeri Holmlund.

Liitetiedot: erityisavustaja **Kristiina Kokko**, 050 342 19664

Tyrjänsaari - Kivilahti Kylätapaaminen

Kutsumme sinut, perheesi, naapurisi ja tuttavasi ilomaisiin kylätapaamisiin!

**Tyrjänsaari ja Kivilahti yhteiseen kyläiltaan torstaina 21.1.
klo 17.30 Tyrjänsaaren maamiesseuran talo**

Avaimet viihtyisään ja viireään kylätoimintaan, harrastamiseen ja asumiseen ovat kyläläisten käsissä. Nykymenon vallitseva kylätoiminnassa on monia haasteita. Puoleudumme kylänne kanssa näihin haasteisiin kahvikupin ääressä. Tavoitteena on leppoisaa lupsakkaa ja ilukasta tulevaisuuteen suuntautuvaa kyläelämää! **Kutsumme teidät myös tekemään kyläilmiä klo. 14.00 alkaen Tyrjänsaaren maamiesseuran talolla!** Kyläfilmi voi olla kylän esittely tai kuvaus kylän tämän päivän elämästä.

Ilan ohjelma:

- klo 17.30 Tyrjänsaari-Kivilahti -alueen perusopetuksen järjestäminen
- klo 18.15 Kahvi ja kunnanjohtajan avaus, Markku Lappalainen (Myös joku muu)
- klo 18.30 Kyäkahvilatyöskentely, Ajatuksia, ideoita, ehdotuksia ja tulevia toimenpiteitä pujoaan yhdessä kyläläisten ja kunnanedustajien kanssa pienryhmissä. Teemoina ovat mm: kunnan palvelut kylillä, kylien yhteistyö, pienet investoinnit, hurjat ideat ja kylätalkoot. Lopuksi päätetään pari kolme asiaa, jotka tullaan toteuttamaan. Maaseudun Sivistysliiton kyäkahittajat Kaisa Muslonen ja Heidi Pulkkinen
- klo 20.30 Kyläjuustus ja kyläfilmin katsominen.
- klo 21.00 Tilaisuuden päätös

Ilomaisin kyläiltoina kyläilät:

- to 21.1. klo 17.30 Tyrjänsaaren maamiesseuran talo, Tyrjänsaari ja Kivilahti
- to 4.2. klo 18.00 Hattuvaaan koulu, **Hattuvaa**
- to 11.2. klo 18.00 Mekijärven tutkimusasema, **Mekijärvi ja Lehtovaara & Koronovaara**
- to 18.2. klo 18.30 Maakkulan koulu, **Mäkkylä, Marjovaara, Rehvana ja Haukivaara**
- to 25.2. klo 19.00 Mähkön Ruajelupa, **Mähkö ja Kuusenvaara**
- ke 4.3. klo 18.00 Käenkosken Erämatkailukeskus, **Käenkoski, Huhus ja Naarva**
- to 18.3. klo 18.00 Sankojen koulu, **Sankaja, Tokrajärvi ja Ikonivaara**
- ke 22.3. klo 18.00 Mutalahden kyläkoulu, **Mutalahti ja Patriikka**

Iloman sin kunta, kylätoimikunnat ja -yhdistykset ja Maaseudun Sivistysliitto

European maaseutu- ja kylätoimien maaseutu- ja kylätoimien
ohjelman mukainen toiminta.

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

Kommunikaatio Kyläkiertros 2010

TYRJÄNSAARI JA KIVILAHTI

Kyläjäjulistus

SEURAAVAT ASIAT ON NOSTETTU KAIKKIEN KYLÄALUEEN KYLÄLÄISTEN YHTEISESSÄ KYLÄILLASSA 21.12.2010 TÄRKEIMMIKSI KEHITTÄMISEN KOHTEIKSI TYRJÄNSAARI- KIVILAHTI KYLÄALUEELLA LÄHIVUOSINA KYLÄLÄISET YHDESSÄ KUNNAN KANSSA PONNISTELEVAT KEHITTÄÄKSEEN ALUEESTA ENTISTÄ PAREMMAN ASUINSEUDUN.

KUNNAN PALVELUISTA KYLLÄ

- Palveluiden yhteensovittaminen (kylille palveluita, kylät säilyisivät elinvoimaisina) Kunnan, kylän ja yritysten yhteistyö
- Nopeat ja toimivat nettiyhteydet (kunta mukana)
- Tiet kuntoon
- Bonus: kaikille eläkeläisille huoltovapaat sukset

KOULU JA PERHEPÄIVÄHOITO

- Päivähoitoasioiden järjestäminen Kivilahdessa ja Tyrjässä (kotihoito, perhepäivähoito, yritys)
- Vanhempien kuuleminen koulu- ja päivähoitoasioissa ennen päätösten tekoa
- Pitkät sopimukset, jotka pitää (esim. taksikyyti Rytkösen Tapanilta)

KYLÄTOIMINTA

- Kylätoiminta kaiken perusta
- Yhteistyötä lisää Kivilahden ja Tyrjän välillä
- Mökkiläisten ja kyläläisten yhteistyö

HURJAT IDEAT

- Erilaisia virkistysreissuja (uimahalli, teatteri, erityisesti eläkeläisille, kunta mukana)
- Vesi ja viemärointi 2013 mennessä
- Yhteiset tapahtumat, kesäasukastapahtuma

Tiedote

Kivilahdessa toripäivä 3.7. klo 11-14
Nuorisoseurantalolla

Kyläyhdistys, järjestö ja pelastuslaitos yhteisellä asialla

Lauantaina 3.7 järjestetään Kivilahden kylällä perinteinen toripäivä, mihin kyläläiset, mökkiläiset sekä vieraat ovat tervetulleita.

Päivän aikana on hyvä vaihtaa kuulumisia, tavata tuttuja ja muistella mukavia. Kylän säilyminen vireänä on monen tekijän summa, yhteisöllisyys ja turvallisuus ovat tärkeitä tekijöitä siinä.

Uutta tänä vuonna tapahtumassa on kyläläisten ja eri toimijoiden yhteistyö. Päivän mittaan on mahdollisuus saada tietoa turvallisuudesta ja terveydestä. Pohjois-Karjalan Pelastuslaitos / Ilomantsin paloaseman henkilöstö palomestarin johdolla ovat paikalla tapahtuman ajan, samoin Pohjois-Karjalan Sydänpiirin toiminnanjohtaja.

Turvallisuus on tunne, ja sitä voidaan yhdessä rakentaa. Varautuminen ennalta turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttaviin riskitekijöihin on viisautta. Tämä korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Pohjois-Karjalassa on meneillään Sisäministeriön alainen HARVA-hanke, missä kehitetään yhteistyötä viranomais-tahojen välillä harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden ja valmiuksien kehittämiseksi. Tähän hankkeeseen liittyy luonnollisena osana myös alueen asukkaiden valmiuksien ja turvallisuuden lisääminen. Sisäministerin mukaan jatkossa tulee ottaa käyttöön uusia palvelumuotoja, esimerkiksi liikkuvia palvelupisteitä ja erilaisia verkkopalveluja. Lisäksi on selvitettävä muuta uuden tekniikan hyväksikäyttöä sekä mahdollisuuksia syventää yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa.

Tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäiseminen, niihin varautuminen on pitkien etäisyyksien päässä elintärkeää. Oma terveyttään ja toimintakykyään voi myös hoitaa ja ennaltaehkäistä sairastumista. On myös hyvä osata toimia oikein hätätilanteissa. Jokaisen on hyvä osata avun hälytys, perusensiapu, peruselvitys sekä myös alkusammutus. Näihin asioihin on mahdollisuus saada tietoa ja käytännöntaitoja Kivilahdessa kesäisen yhdessä olemisen ohella.

Lisätietoja

Silja Jeskanen, kyläyhdistyksen sihteeri, Kivilahti
puh. 050 379 7203

Eeva Kröger, vs toiminnanjohtaja Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry
puh 0400 607 359, eeva.kroger@kansanterveys.info

Aarne Mikkonen, palomestari, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos / Ilomantsin palo-
asema
puh 0400 183 266, aarne.mikkonen@pkpelastuslaitos.fi

Liite 6

Ideapaperi ELY-keskuksen hakemuksen liitteeksi

Maaseutuasuminen ja palvelut

Kehittämisidea

”Kiertävä pysäkki”:

vrt Ystävän Pysäkki Nurmeksessa

Yhteiskunnan rakenteiden muutos muuttaa paikallistoimijoiden roolia ja tehtäviä. Väestön ikärakenteen muutos tuo lisää haasteita palveluiden riittävyyden suhteen.

Kiertävä pysäkki:

Eri toimijoiden yhteinen verkosto ja tietopakki, joka kiertää erityisesti harvaan asutuilla alueilla, kylillä ja kylätapahtumissa. Asukkaat tarvitsevat monia palveluja: koulu, kauppa, terveydenhuolto, vanhuspalvelut, asuminen, kulkuyhteydet, ympäristösuunnittelu.

Pysäkiltä saa tietoa terveyteen, asumiseen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista. Tapahtumissa jalkaudutaan siis ihmisten pariin. Tarjolla on tietoa, mahdollisesti erilaisia terveystutkimuksia, konkreettista koulutusta (perus selvitys, alkusammutus, varautuminen poikkeusoloihin jne), näyttelyitä ja näytöksiä. Kyläsuunnitelmia päivitetään ja täydennetään toimijoiden kanssa kyseisillä asioilla (kylän yhteinen oma puhelinluettelo vastuuhenkilöistä tmv.)

Myös internetin hyödyntäminen on järkevää, asioimista verkossa esitellään.

Sateenvarjo-malli, missä mukaan linkittyy tilanteen mukaan eri toimijoita ja hankkeita. Tavoite on yhteinen: ihmisten terveys ja turvallisuus, asumisen mielekkäät ratkaisut, palvelujen kehittäminen vastaamaan tarpeita, oma aktivoituminen.

Toiminnassa syntyy myös uudenlaista yhteistyötä asukkaiden, viranomais tahojen ja kolmannen sektorin toimijoiden välille. Hanketoimijat kytketään paikallistoimijoiden verkostoon.

Yhteisöllisyys lisääntyy ja tilaisuuksiin voidaan liittää myös sosiokulttuurista toimintaa. Uusia ideoita eri-ikäisille harrastustoimintaan voi löytyä järjestötoiminnasta, paikallisyhteisöistä vertaistukea asukkaille.

Toimijaverkostoa laajennetaan, mutta tällä hetkellä mukana ovat seuraavat tahot:

Pohjois-Karjalan Sydämpiiri ry

Pohjois-Karjalan Pelastuslaitos

Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Vanhus-Kaste hanke

Pohjois-Karjalan Pelastusalanliitto

Kyläyhdistykset / MSL

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

MAASEUTUHANKEIDEN IDEAHAKULOMAKE: Pohjois-Karjalan maaseutuohjelma 2007- 2013

Hankkeen esittäjä/organisaatio Pohjois-Karjalan Sydämpiiri ry	
Katuosoite Siitakatu 10 A 16	Postinumero ja postitoimipaikka 80100 Joensuu
Yhteyshenkilön nimi Eeva Kröger	
Sähköpostiosoite eeva.kroger@kansanterveys.info	
Puhelinnumero 0400 607 359	
Hankkeen nimi "Kiertävä pysäkki" / Siiriyvä seisake	
Hankkeen tiivistelmä Kootaan toimijoiden verkosto sekä toimintaryhmä/ tietopakki, mikä kiertää erityisesti harvaanasutuilla aluilla eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa jakamassa tietoa, kouluttamassa asukkaita turvallisesti asumiseen ja mielekkääseen arkeen, terveyteen ja toimintakykyyn ylläpitämiseen liittyvissä asioissa.	
Mitkä ovat hankkeen tavoitteet? Antaa tietoa ja valmiuksia arkielämässä selviytymiseen (terveys, turvallisuus, hyvinvointi, asuminen, ympäristö). Lisää kylän elinvoimaisuutta ja lisää uudenlaista yhteistoimintaa sekä yhteisöllisyyttä, ehkäistä syrjäytymistä ja eriarvoisuutta (sosiaalista, terveys-); luoda uusia asuinisen ratkaisuja Minkä ongelman tai tarpeen hanke ratkaisee? Miten hankkeen tarve on todettu/selvitetty? Väestön ikärakenteen sekä yhteiskunnan rakenteiden aiheuttamat muutokset lisäävät tulevaisuudessa kuluja asumis-, terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluihin kohdistuvan kysynnän lisääntymisen vuoksi. En hankkeiden selvitykset, yleinen kehitys taustalla.	
Mikä on hankkeen kehdyryhmä(t)? Kaikkä voivat hyödyntää hankkeen tulokala? Pohjois-Karjalan asukkaat, kyläyhdistykset, paikalliset toimijat	
Mitä hankkeesta konkreettisesti tehdään? Järjestetään neuvontaa, ohjausta, koulutusta, toimintaa liittyen tavoitteissa mainittuihin osa-alueisiin siellä, missä ihmiset ovat.	
Kuka on hankkeen mahdollinen toteuttaja ja mahdolliset yhteistyökumppanit? Pohjois-Karjalan sydämpiiri, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos, Vanhus-Kaste hanke, Pohjois-Karjalan pelastusalan liitto, kyläyhdistykset Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, muut alueen paikalliset toimijat ja yritykset	
Kuinka kauan hanke kestää, mitkä ovat sen arvioitut kustannukset ja rahoitus? Vähintään vuoden, kustannusarvio tehdään myöhemmin, (yhden henkilön palkkakulut, matkakuluja, ostopalveluja); toimijoiden oma rahoitus	

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus
Pohjois-Karjala

25.8.2010

Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry
Eeva Kröger
Siitakatu 10 A 16
80100 JOENSUU

Viite Henkeideanne 12.8.2010 "Kevästä pysäkki" / Siirtyvä seisake

Ilmoitus

Pohjois-Karjalan ELY-keskus on toteuttanut keuhilla 2010 maaseudun kehittämishankkeiden ideahaun, johon saapui kahdeksan kehittämishankeideaa.

ELY-keskus on arvioinut esittämänne idean parhaaksi esitetystä ideasta.

Tämän johdosta ELY-keskus palkitsee Teidät tuotepalkinnolla, jonka toimitamme Teille henkilökohtaisesti erikseen sovittavana ajankohtana.

Esittämänne idea julkaistaan ideakilpailun ehtojen mukaisesti ELY-keskuksen Internet-sivulla syyskuun 2010 alussa hyödynnettäväksi 30.9.2010 pö tehaussa.

Liite1

Terveisin

Pekka Tahvanainen, yksikön päällikkö

Terho Sirviö, asiantuntija

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus
Pohjois-Karjala

maaseuturahasto

Tiedote

25.8.2010

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Terho Sirviö

asiantuntija, maaseutu
+358 41 215 4565, sähköposti +358 20 83 62113
terho.sirvio@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kauppakatu 40 B, PL 02, 80101 Joensuu

faksi +358 12 123 622

www.ely-keskus.fi

KAHDEKSAN UUTTA IDEAA MAASEUDULLE

Maaseudun kehittämishankkeiden ideahaku on uusi kokeilu, joka toteutettiin kesällä 2010. Hakuun tuli kahdeksan ehdotusta. Palkitut ideat julkistetaan syyskuun 2010 alussa 30.9.2010 päättyvää maaseudun kehittämishankkehakua varten.

Ideahaussa palkitaan seuraavat ehdotukset

1. Kiertävä pysäkki / Siirtyvä seisake: Kootaan toimijoiden verkosto sekä toimintaryhmä/tietopaketti, mikä kiertää erityisesti harvaan asutulla alueella eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa jakamassa tietoa, kouluttamassa asukkaita turvalliseen asumiseen ja mielekkääseen arkeen, terveyteen ja toimintakyvyn ylläpitämiseen liittyvissä asioissa. Idean esittäjä: Pohjois-Karjalan Sydänpiiri ry / Eeva Kröger.

2. Mahdollisuus maaseudulla: Hankkeessa pyritään löytämään ratkaisu tärkeimpään maaseudun kuntia koskettavaan ongelmaan – luoda nuorille menestymisen mahdollisuudet suoraan omalla kotiseudulla. Tähän tavoitteeseen pyritään kehittämällä alueiden omaleimaisuuden ja kansainvälisen tutkimuksen rajapinnalta ponnistavia uusia nuorille suunnattuja yrittämisen muotoja sekä tukit ja aktivoimisprosesseja. Idean esittäjä: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu –liikelaitos / Anne Iivonen.

3. Sänkilammen kunnostus ja Sänkilammen eteläpäässä olevan lähteen kunnostus (Leksa): Sänkilammen ruoppaus ja ennallistaminen 1950-luvun tilanteeseen, Sänkilammen lähteen kunnostaminen ja pitköspuiden taitto. Idean esittäjänä Teemu Mäkäraainen Vantaalla.

Muita esitettyjä ideoita:

- Mobiiliteknologian hyödyntäminen maaseudun matkailuyrittäjien kanssa
- Esteettömyystietoa kylille – kynnykset matalaksi
- Metsästä liiketoimintaa
- Mielen virkeyttä eläkepäivillä

Ideoiden esittäjäorganisaatiot voivat niin halutessaan itse jättää edellä mainitussa tai myöhemmässä haussa varsinaisen hankohakemuksen.

Terveisin

Terho Sirviö, asiantuntija

LIITTEET USB-muistitikku (kaikilla ideoiden esittäjillä)

DUODECIM TERVEYSKIRJASTO.fi
luotettavaa tietoa terveydestä

Perhe:
käsikirja, kukaan
poikkeus
kylätoimikunnan
tiedon toiminta

SITRA 40
1967-2007 www.terveyskirjasto.fi

Sorjalainen
tapahtuman
on kiva
yhdeksi oloa

DUODECIM TERVEYSKIRJASTO.fi
luotettavaa tietoa terveydestä

Minutua aika
käsitteä
polttavaa

SITRA 40
1967-2007 www.terveyskirjasto.fi

DUODECIM TERVEYSKIRJASTO.fi
luotettavaa tietoa terveydestä

Tietoa kyläyhteis-
työ.

SITRA 40
1967-2007 www.terveyskirjasto.fi

DUODECIM TERVEYSKIRJASTO.fi
luotettavaa tietoa terveydestä

falkkaa

SITRA 40
1967-2007 www.terveyskirjasto.fi

DUODECIM TERVEYSKIRJASTO.fi
luotettavaa tietoa terveydestä

Kiitoslaiset kylä-
tapahtumat terveydestä
Maarit sorjalainen tilai-
maailma. Olla on jo tamm-
tieteä ja kaipa
kuna viikkua

SITRA 40
1967-2007 www.terveyskirjasto.fi